

**UCHWAŁA NR XVI/110/16
RADY GMINY ŻURAWICA**

z dnia 22 stycznia 2016 r.

w sprawie zatwierdzenia „Planu Odnowy Miejscowości Żurawica”

Na podstawie art. 18, ust. 2, pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz.1515 z późniejszymi zmianami) oraz Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2015 r., poz. 349), Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2015 r., poz. 348) i Ustawy z dnia 27 maja 2015 r. o finansowaniu wspólnej polityki rolnej (Dz. U. z 2015 r., poz. 1130)

Rada Gminy Żurawica uchwala, co następuje:

§ 1. Zatwierdza się „Plan Odnowy Miejscowości Żurawica na lata 2016-2022”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Żurawica.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Józef Pukajło

Załącznik do Uchwały Nr XVI/110/16
Rady Gminy Żurawica
z dnia 22 stycznia 2016 r.

**Plan Odnowy Miejscowości
Żurawica
na lata 2016-2022**

Gmina Żurawica
ul. Ojca Św. Jana Pawła II 1, 37-710 Żurawica
tel. (16) 671-33-78, fax (16) 672-39-40
e-mail zuragmina@wp.pl

Żurawica, styczeń 2016 r.

„...Twórcie kulturę wsi, w której obok nowych wymiarów, jakie niosą czasy, pozostanie – jak u dobrego gospodarza – miejsce na rzeczy dawne, uświęcone tradycją, potwierdzone przez prawdę wieków...”

Jan Paweł II

SPIS TREŚCI

I.	WPROWADZENIE	4
II.	OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI	5
2.1	Charakterystyka miejscowości na tle gminy Żurawica.....	5
2.2	Położenie geograficzne.....	6
2.3	Rys historyczny miejscowości.....	7
2.4	Przestrzenna struktura miejscowości.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
III.	SYNTETYCZNA CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI + ANALIZA STANU ISTNIEJĄCEGO.....	13
IV.	CELE I METODOLOGIA OPRACOWANIA	30
V.	ANALIZA SWOT.....	32
VI.	ANALIZA ZASOBÓW MIEJSCOWOŚCI	35
VII.	PLAN WYKONAWCZY	38
VIII.	WIZJA.....	47
IX.	MISJA	49
X.	ZARZĄDZANIE.....	50

I. WPROWADZENIE

Plan Odnowy Miejscowości to dokument strategiczny, niezwykle istotny z punktu widzenia rozwoju najmniejszych jednostek administracyjnych, czyli sołectw, bądź nawet pojedynczych wsi. Jego waga wynika jednak nie tylko z faktu, że wykorzystuje się go przy aplikowaniu o środki unijne (a jak wiadomo, w związku z nową perspektywą finansową jest to temat szczególnie aktualny).

Programowanie rozwoju lokalnego to sprawa bardzo ważna, a przede wszystkim skomplikowana. Wszystkie jednostki funkcjonują w warunkach ogromnej konkurencji, a jednocześnie zmuszone są reagować na ciągle zmieniające się warunki otoczenia. Stąd tak istotne jest, aby wszelkie dokumenty strategiczne, a więc również Plany Odnowy Miejscowości, były na bieżąco aktualizowane i uwzględniały właśnie te zmieniające się okoliczności zewnętrzne i wewnętrzne. Tylko w takiej sytuacji władze lokalne będą w stanie wykorzystywać pojawiające się szanse rozwojowe i zapobiegać zagrożeniom (lub przynajmniej znacząco je ograniczać).

Poza znaczeniem czysto finansowym, Plany Odnowy Miejscowości spełniają funkcję integracyjną, sprzyjają budowie tożsamości lokalnej oraz poczuciu współodpowiedzialności za swoje miejsce. Należy zatem podkreślić, że Plan Odnowy Miejscowości Żurawica ma charakter partycypacyjny i tworzony był przy aktywnym udziale mieszkańców miejscowości. To bowiem mieszkańcy najlepiej znają swoją miejscowość, są w stanie określić jej niedostatki oraz atuty, a jednocześnie tylko w taki sposób można było zagwarantować, że dokument będzie odpowiadał rzeczywistości na ich potrzeby.

II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI

2.1 Charakterystyka miejscowości na tle gminy Żurawica

Żurawica jest jednym z dziewięciu sołectw wchodzących w skład gminy Żurawica. Sąsiadami Gminy Żurawica są Gminy: Orły, Stubno, Rokietnica, Medyka, Przemyśl oraz Miasto Przemyśl. Gmina leży centralnie w paśmie aktywności społeczno-gospodarczej; aktywność tą wzmacnia usytuowanie i nasycenie dróg. Droga krajowa nr 77 relacji Lipnik – Żurawica – Przemyśl; droga wojewódzka nr 881 relacji Żurawica – Kańczuga – Łańcut – Sokołów Małopolski drogi powiatowe i drogi gminne

Na terenie gminy przebiega linia kolejowa Kraków – Przemyśl – Medyka oraz linia towarowa Żurawica – Medyka. Kolejowa magistrala z kompleksem przeładunkowym stwarza dobre warunki do aktywności gospodarczej w dziedzinach produkcyjnych i składowo-magazynowych.

Powierzchnia Gminy wynosi 9575 ha. Zamieszkuje ją 12 930 mieszkańców (według danych na koniec 2014 r.), co powoduje, że gęstość zaludnienia wynosi 128 mieszkańców na km². Podstawową funkcją Gminy jest rolnictwo, funkcje uzupełniające to turystyka i wypoczynek. Wybór tych funkcji spowodowany jest położeniem geograficznym i ukształtowaniem terenu.

Rys. 1. Gmina Żurawica: Źródło: opracowanie własne

2.2 Położenie geograficzne

Pod względem geograficznym gmina położona jest na pograniczu Doliny Sanu i wschodniej części Pogórza Rzeszowskiego, zwanego również wysoczyzną Kańczudzką. Przez cztery wsie gminy: Bolestraszyce, Buszkowice, Buszkowiczki i Wyszatyce przepływa rzeka San. Obszar gminy zasobny jest w wody podziemne płytko zalegające, związane z wodami rzecznyymi o zróżnicowanej wydajności. Przez obszar gminy przepływa również rzeka Rada oraz kilka potoków: Żurawicki, Maćkowicki i Kosienicki. Cieki wodne przepływające przez gminę niewątpliwie są jej walorem przyrodniczym, jednak okresowo stanowią potencjalne zagrożenie powodziowe dla wielu miejscowości. Gmina leży na obszarze zaliczanym do typu klimatycznego kotlin podgórskich z przewagą cech kontynentalnych. W porównaniu z innymi obszarami wskazuje on tu jednak znacznie więcej cech kontynentalnych. Średnia roczna temperatura na tym obszarze wynosi około 8° C. Najcieplejsze miesiące o najwyższym nasłonecznieniu to czerwiec i lipiec, najzimniejsze to styczeń i luty, kiedy średnia temperatura powietrza wynosi 3° C. Lato należy do najdłuższych w skali kraju i trwa około 107 dni, zima natomiast 89 dni. Do najdłuższych w kraju należy również okres wegetacji roślin, który trwa około 220 dni. Na obszarze gminy przeważają wiatry zachodnie. Szczególnie silne wiatry wieją tu jesienią i zimą. Często mają one charakter fenowy – powodujące wzrost temperatury i spadek wilgotności powietrza. Silne wiatry sprzyjają erozji wietrznej gleb i utrudniają transport na drogach, zwłaszcza w porze zimowej. Średnia roczna suma opadów waha się w granicach 600 - 700 mm.

2.3 Rys historyczny miejscowości

Pierwsza informacja źródłowa na temat Żurawicy pochodzi z 1387 roku, kiedy to Władysław Jagiełło nadał wieś, dotąd królewską, w dziedziczne posiadanie rycerzom ze Sprowy herbu Odrowąż. Następnie, dokumentem datowanym na dzień 15 września 1388 roku, król na prośbę Jaśka ze Sprowy herbu Odrowąż, przeniósł jego wsie z prawa polskiego na magdeburskie. Jedną z tych wsi była właśnie Żurawica. Dokumenty mówią wyraźnie o wsi Żurawica, jako już istniejącej i do tego posiadającej prawo polskie. Jak to bywa często w wypadku innych miejscowości, pierwsza informacja o osadzie nie oznacza informacji o jej powstaniu. W 1972 roku podczas remontu bloku na terenie Szpitala Psychiatrycznego natrafiono na ludzkie kości. Na miejsce przybyła ekipa archeologów, która przeprowadziła obserwację przeprowadzanych prac ziemnych. Łącznie odnaleziono dwa groby zawierające ludzkie szkielety oraz ozdoby, z którymi pochowano zmarłych. Pozwoliły one na datowanie znalezisk na okres pomiędzy końcem wieku X, a połową wieku XII. W połączeniu z faktem, że w najbliższym sąsiedztwie cmentarzyska zarejestrowano ślady osady z okresu wczesnego średniowiecza pozwala to stwierdzić, że dzieje stałego osadnictwa ludzkiego w Żurawicy sięgają co najmniej wieku XII. Za mało jednak wiadomo o tej wczesnośredniowiecznej osadzie, aby uważać ją z całą pewnością za bezpośrednią poprzedniczkę znanej ze źródeł pisanych wsi Żurawica. Nie można bowiem wykluczyć, że z jakichś względów przestała ona istnieć, a w jej pobliżu powstała zupełnie nowa osada o nazwie Żurawica.

Jeszcze z XIV wieku pochodzą kolejne wzmianki na temat Żurawicy. W 1396 roku wymieniani są Stanisław i Mieczysław z Żurawicy, najpewniej potomkowie Jana ze Sprowy herbu Odrowąż – pierwszego znanego ze źródeł właściciela wsi.

Według tradycji w 1416 roku, kolejni rycerze piszący się ze Sprowy – Piotr i Dobiesław, herbu Odrowąż, kasztelan przemyski, erygowali w stanowiącej ich własność Żurawicy parafię rzymsko-katolicką. Należy jednak przypuszczać, że parafia powstała nieco wcześniej, skoro w 1406 roku mowa jest o otrzymanym przez nią uposażeniu, na które składała się tak ziemia, jaki i świadczenia w naturze (dziesięciny). Zapewne niedługo później przy parafii zaczęła działać szkoła, skoro w 1440 roku na Uniwersytet Krakowski zapisał się syn chłopski z Żurawicy – Marcin. Postać tego jednego z najwybitniejszych synów Żurawicy jest mało znana, warto więc poświęcić jej kilka słów.

Marcin z Żurawicy, zwany Królem, urodził się ok. 1422 roku. Już w 4 lata po podjęciu nauki w Krakowie został bakałarzem, a w 1445 roku uzyskał tytuł magistra. Następnie podjął wykłady arytmetyki liczb ułamkowych na Wydziale Sztuk Wyzwolonych. Był autorem wielu traktatów naukowych – m. in. z zakresu geometrii, astronomii i metryki łacińskiej oraz własnego podręcznika

arytmetyki. Pomimo pozycji wykładowcy kontynuował studia – widzimy go w Pradze, gdzie także proponowano mu stanowisko wykładowcy, Wiedniu, Padwie i Bolonii, gdzie studiował z kolei medycynę, będąc równocześnie wykładowcą astronomii. Po uzyskaniu tytułu doktora medycyny został Marcin z Żurawicy nadwornym lekarzem węgierskiego wielkorządcy, bohatera walk z Turkami, Jana Hunyady'ego. Wkrótce jednak wrócił do Krakowa, naglony przez zapadającego na zdrowiu kardynała Oleśnickiego. W Krakowie objął na powrót katedrę arytmetyki, a ponadto prowadził równocześnie także wykłady z medycyny. W tej ostatniej dziedzinie cieszył się takim autorytetem, że nazywano go "Rex in medicinis" – królem w medycynie, stąd jego przydomek Marcin Król. Wszechstronną działalność Marcina z Żurawicy przerwała jego przedwczesna śmierć w wieku ok. 31 lat, przed 1 sierpnia 1453 roku. Pokazny majątek zgromadzony przez Marcina w większości przypadł, zgodnie z jego wolą, Uniwersytetowi Krakowskiemu. Niemałą kwotę otrzymał też jego rodzony brat – Florian, chłop osiadły w rodzinnej Żurawicy.

Pod koniec XV wieku na nieznaną niestety drogę Żurawica stała się własnością Stanisława Orzechowskiego herbu Oksza, wywodzącego swój ród z pobliskich Orzechowiec, leżących dziś w gminie Żurawica. Orzechowski, wzmiankowany w źródłach jako pisarz ziemski przemyski, ożenił się z córką ruskiego księdza, Jadwigą Baraniecką. Owocem tego związku był inny z najwybitniejszych mieszkańców Żurawicy, który przyszedł na świat najpewniej właśnie w Żurawicy, a na chrzcie otrzymał imię po ojcu – Stanisław. Urodził się on w 1513 roku. Przeznaczony do stanu duchownego otrzymał staraniem ojca probostwo w rodzinnej Żurawicy, do którego wkrótce dodał drugie – w Poblednie. Jako proboszcz w Żurawicy okazał się początkowo zwolennikiem nowości religijnych – szczególnie gorąco wystąpił przeciw celibatowi. Widomym znakiem jego poglądów był ślub z Magdaleną Chełmską w 1551 roku, oznaczający zerwanie z hierarchią katolicką, nic więc dziwnego, że biskup przemyski wszczął przeciw niemu proces i rzucił nań klątwę. Okazało się jednak, że sprzyja śmiałemu proboszczowi z Żurawicy sejm Rzeczypospolitej. W 1552 r. dzięki poparciu Izby Poselskiej z Orzechowskiego zdjęto klątwę. Wkrótce zresztą okazało się, że nie jest wcale zdeklarowanym zwolennikiem reformacji.

Zasłynął jednak Orzechowski najbardziej nie jako prekursor "łagodnej reformacji", ale jako ideolog średniej szlachty, ruchu egzekucji dóbr i piewca złotej wolności. Swymi dziełami, a zwłaszcza traktatem "Quincunx, to jest wzór Korony Polskiej" wytyczał tory myśli politycznej na całe przyszłe stulecie. Nie były mu obce i aktualne zagadnienia polityczne, o czym może świadczyć choćby cykl Turcyków, mów namawiających szlachtę do podjęcia wojny przeciw Turcji. Za czasów Orzechowskiego, w 1515 roku wzmiankowana jest też w Żurawicy parafia obrządku greckiego, która jednak, jak się przypuszcza, powstała znacznie wcześniej, być może nawet jeszcze przed parafią łacińską.

Po Orzechowskich przeszły dobra żurawickie na Lubomirskich. W 1580 roku dobra te znalazły się w ręku Sebastiana Lubomirskiego, kasztelana wojnickiego. Od jego spadkobierców zakupiła klucz żurawicki Anna z Ziemieckich, żona Stanisława Stadnickiego – "Diabła Łańcuckiego". Przez pewien czas stała się Żurawica jednym z ośrodków jego wrogich wszystkim sąsiadom akcji. Po śmierci najpierw Stanisława, a następnie Anny Żurawica przypadła ich dzieciom: Zygmuntowi, Władysławowi, Stanisławowi i Felicjanie. Trzej bracia okazali się godni sławy ojca, nie bez przyczyny zwani byli "Diablętami". Skutkiem podziału dokonanego między braćmi Żurawica przypadła najstarszemu – Zygmuntowi. Przy okazji dzielenia majątku bracia "zapomnieli" o Felicjanie, a jako środek zapobiegawczy przeciw jej roszczeniom zastosowali areszt domowy w żurawickim dworze. Po dwóch latach opuściła ona Żurawicę i zamieszkała u stryjecznego brata Aleksandra. Pozbawiony siostry nie przestali zresztą bracia godzić w siebie wzajemnie, jedno ze starć miało nawet miejsce pod samym kościołem w Żurawicy, zresztą Władysław o mały włos nie zginął wtedy z ręki starszego brata.

Dopiero u Aleksandra Stadnickiego odmienił się sierocy los Felicjany. Wpadła bowiem w oko szlachcicowi Piotrowi Cieciszowskiemu, który Felicjanę porwał, ożenił się z nią, a następnie dokonał zajazdu na Żurawicę, pobił Zygmunta i zamieszkał wraz z żoną w Żurawicy. Niestety, okazało się wówczas, że na skutek długoletniego procesu Żurawica przestała być własnością Stadnickich i przypadła Konstantemu Korniaktowi.

Przeciw potężnemu sąsiadowi z Sośnicy siły Cieciszowskiego były o wiele za słabe. W 1622 roku Korniakt objął więc w posiadanie cały klucz żurawicki.

Rodzina Korniaktów jest ciekawym przykładem atrakcyjności ziemi przemyskiej i całej Rzeczypospolitej dla obcych. Korniaktowie byli kupcami z Kandii czyli dzisiejszej Krety, do fortuny doszli handlując we Lwowie winem. Już przedstawiciel pierwszego pokolenia osiadłego na Rusi – Konstanty Korniakt w 1571 roku otrzymał szlachectwo. Do ogromnego majątku zrobionego na handlu dodał dochody z dzierżawy wszelkich podatków na Rusi. Ożeniony z Anną z Dzieduszyckich pozostawił synom kilkanaście wsi i ogromne dobra ruchome. Najstarszy z nich, imiennik ojca, w 1622 roku objął w posiadanie klucz żurawicki.

Wcześniej wstąpił się w Inflantach pod hetmanem Janem Zamoyskim, następnie własnym sumptem wystawił chorągiew na wyprawę wołoską, ofiarował też znaczne sumy na ufortyfikowanie Lwowa. Najwyraźniej więc uznał Rzeczypospolitą za jedyną swą ojczyznę, stając się jej gorliwym obrońcą. Ożenił się z córką wojewody sandomierskiego Elżbietą Ossolińską, a owocem tego związku było dwóch synów i córka. Zmarł dwa lata po objęciu Żurawicy – w 1624 roku.

Starszy z nich – Aleksander Zbigniew, wzmiankowany jako dworzanin królewski, zmarł przedwcześnie nie dożywszy nawet 30-tych. Pozostawił córkę Elżbietę, która została żoną Marcina Krasickiego, kasztelana przemyskiego. Młodszy z synów Konstantego, Karol Franciszek, dziedzic na Białobokach, Sośnicy i Żurawicy, wstąpił się w 1648 roku, kiedy to na czele swych prywatnych

oddziałów złożonych w znacznej mierze z żurawickich chłopów uwolnił oblężony przez Kozaków i Tatarów Przemyśl. Zdobytą chorągiew kozacką uroczyście powieszono jako wotum dziękczynne w katedrze przemyskiej. W kolejnych latach walczył także ze Szwedami, Węgry Jerzego Rakocznego i w wyprawie przeciw Rosji.

Nie wiemy nic o liczebności prywatnego wojska Karola Korniakta w czasie wojennym, nie mogło ono jednak być małe, skoro w okresie pokoju utrzymywał 60 dragonów, umundurowanych i ćwiczonych na wzór cudzoziemskiego wojska. Do tego doliczyć trzeba cały zastęp szlacheckiej czeladzi, znacznie mniej zdyscyplinowanej, ale za to bardzo zuchwałej.

Karol Franciszek okazał się też dobrodziejem parafii w samej Żurawicy – w 1640 roku odnowił mianowicie fundację parafii. Warto tu wspomnieć, że od około 1620 roku probostwo żurawickie należało do Fryderyka Alembeka. Wizytacja parafii w 1662 roku wykazała, że w tymże roku było 662 parafian. Co ciekawe, w 1646 roku było ich jedynie nieco mniej – 650, nikły przyrost naturalny w tym okresie był z pewnością wynikiem bardzo niespokojnych czasów, wypełnionych epidemiami, wojnami i najazdami nieprzyjaciół. Łącznie z ludnością grecko-katolicką zamieszkiwało wówczas Żurawicę, jak szacuje Z. Budzyński, około 1000 mieszkańców.

Dzielny obrońca ojczyzny – Karol Franciszek Korniakt poległ w bitwie z jeszcze jednym nieprzyjacielem – Tatarami pod Zborowem w 1672 roku, a pochowany został w katedrze przemyskiej. Z żony – Katarzyny Bełżeckiej, wojewodzianki podolskiej, zostawił dwie córki i dwóch synów – Michała i Antoniego Karola. Antoni Karol, który przeżył brata, okazał się jednak nie tylko ostatnim właścicielem Żurawicy z rodziny Korniaków, ale i ostatnim przedstawicielem rodu. Niestety, nie jest na dzień dzisiejszy jasne, kto był właścicielem Żurawicy po Korniakach – kwestia ta wymaga dopiero stosownych badań. Wiadomo dopiero, że na początku XIX wieku majątność kupił Wojciech Rudolf Horodyski herbu Korczak, potem zaś właścicielem dóbr żurawickich był jego syn – Józef Horodyski. W 1834 roku klucz żurawicki kupił od niego książę Leon Sapieha, właściciel dóbr krasicyńskich. Od tego momentu Żurawica przestała być rezydencją szlachecką, książę Sapieha mieszkał bowiem w Krasicy.

W roku 1890 Żurawica miała 306 domów i 2290 mieszkańców, do tego doliczyć trzeba 14 domów i 178 mieszkańców na obszarze dworskim. Większość mieszkańców była wyznania rzymskokatolickiego – 1518, 820 natomiast to wyznawcy katolicyzmu w obrządku greckim. Co ciekawe, narodowość ruską deklarowało 830 mieszkańców, a polską 1488, nie zawsze więc podział religijny pokrywał się z narodowym, choć z reguły tak właśnie było.

Strukturę narodowo-religijną ówczesnej Żurawicy uzupełnijmy informacją, iż mieszkało tu także 119 osób wyznania mojżeszowego i 11 innych wyznań oraz 135 Niemców i 12 osób innych narodowości. Majątek ziemski znajdujący się wówczas w Żurawicy i należący do Adama Sapiehy liczył 1587 mórg powierzchni. Z tego 875 mórg zajmowały użytki rolne, łąki i ogrody 81 mórg, pastwiska 53,

a las 578. Dla porównania warto dodać, że łączna powierzchnia gospodarstw innych użytkowników, a więc gospodarstw chłopskich zajmowała powierzchnię 1771 mórg, z tego 1494 mórg gruntów ornych, 126 mórg łąk i ogrodów 107 mórg pastwisk oraz 44 mórg lasu. Sapiehowie byli właścicielami dóbr żurawickich do II wojny światowej.

W latach 80-tych XIX w. Żurawica stała się częścią twierdzy przemyskiej, a to za sprawą wybudowanego tu fortu nr XII. Dzieje Żurawicy w okresie II Rzeczypospolitej, podczas II wojny światowej i bezpośrednio po niej czekają dopiero na swego historyka, trudno więc, aby to opracowanie rościło sobie pretensje do zgłębiania tych zagadnień.

Współczesna historia miejscowości Żurawica nie doczekała się jednego, syntetycznego opracowania. Ciągłe miejscowość i Gmina, czeka na swojego „biografa”, który w sposób systematyczny opracuje dzieje miejscowości. Ukazały się kolejne tomy Dziejów Żurawicy (aktualnie 3), ale barak jest nadal pełnej monografii, z aktualnymi, danymi. Brakuje również kompleksowego opracowania z zakresu historii społeczno – ekonomicznej, ze szczególnym uwzględnieniem procesów demograficznych.

W latach 90-tych erygowana została nowa parafia w Żurawicy, zwanej „Górną”. Procesy demograficzne zachodzące w miejscowościach przyległych do miasta, tendencja do osiedlania się na suburbiach sprawia, że coraz większą liczbę wśród mieszkańców stanowią osoby „napływowe”. Ich związek z „całą” miejscowością jest luźniejszy, stąd też pojawiają się tendencje „separatystyczne”, zorientowane na odrębność sołectka Żurawicy „Górnej”. Warto zwrócić uwagę, że nazwy Żurawica „Dolna” i „Górna”, które są jedynie zwyczajowymi określeniami topograficznymi, zaczynają decydować o odrębności i konkretnej przynależności do części miejscowości. Dalsze losy ewentualnej odrębności sołectka Żurawicy Górnej zależą będą od determinacji i aktywności nowych mieszkańców Żurawicy „Górnej”. Wśród osób starszych i rodowitych mieszkańców Żurawicy takie tendencje występują sporadycznie.

III. SYNTETYCZNA CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI + ANALIZA STANU ISTNIEJĄCEGO

Zasoby przyrodnicze i krajobrazowe

W Gminie Żurawica występuje duże przestrzenne zróżnicowanie warunków naturalnych. Wynika to z geologicznego zróżnicowania przestrzeni na terenie gminy. Część południowa i zachodnia leży w obrębie Pogórza Przemyskiego, stanowi teren o łagodnych wzniesieniach, pocięty dolinami o różnej wielkości i kształcie. Pozostały obszar gminy leży w obrębie Pogórza Rzeszowskiego i Pradoliny Podkarpackiej; dominują tu równiny. Żurawica położona jest na granicy tych dwóch subjednostek geologicznych. Całość gminy należy do zlewni rzeki San, która przepływa przez cztery miejscowości w gminie: Bolestraszyce, Buszkowice, Buszkowiczki i Wyszatyce. Przez obszar gminy przepływa również rzeka Rada, oraz potoki. Jeden płynie przez miejscowość Żurawica; drugi przepływa przez miejscowość Maćkowice a trzeci przez Kosienice. Potoki te stwarzają pewne niebezpieczeństwo dla tych miejscowości Gminy, poprzez możliwe lokalne podtopienia.

Klimat

Średnia roczna temperatura wynosi 8° C; najcieplejsze miesiące o najwyższym nasłonecznieniu to czerwiec i lipiec. Najzimniejsze miesiące to styczeń i luty, kiedy średnia temperatura spada do 3° C. Średnia roczna suma opadów waha się w granicach 600 – 700 mm. Na obszarze gminy przeważają wiatry zachodnie, których udział w ciągu roku wynosi 25%. Szczególnie silne wiatry wieją w okresie jesiennym i zimowym. Do najdłuższych w kraju należy okres wegetacji roślin i wynosi około 220 dni. Warunki klimatyczne na terenie gminy są zróżnicowane w zależności od rzeźby terenu i głębokości zalegania wód gruntowych.

Flora i fauna

Na obszarze miejscowości Żurawica występują różne zbiorowiska roślinne: leśne, zaroślowe, tereny podmokłe, łąki, pastwiska, tereny uprawne; występują także rzadkie gatunki fauny.

Ptactwo jest reprezentowane przez około 100 gatunków. Występują tu bardzo rzadkie zagrożone gatunki takie jak: żołą, kobuz, pustułki, srokosz, i inne. Licznie jest reprezentowany bocian biały około 16 – 20 gniazd na km².

Zwierzyna występująca na terenie gminy to: zając szarak, sarny, dziki, borsuki, kuny leśne i inne.

Gleby

Większość gleb stanowią pseudobielice i gleby brunatne wytworzone z lessów, pyłów lessowych i częściowo z gliny. Pod względem klasyfikacji bonitacyjnej na obszarze Żurawicy występują w znacznej przewadze gleby klasy I – III. Zajmują one 70% powierzchni wszystkich użytków rolnych. Wszystkie gleby są pochodzenia mineralnego. Nie występują ograniczenia w doborze roślin uprawnych.

Lasy

Obszary leśne zajmują w gminie powierzchnię około 1000 ha; stanowi to 11% terytorium. Drzewostany zaliczane są do typu siedliskowego lasu świeżego wyżynnego, dominują lasy liściaste i mieszane z przewagą grabu, dębu i buka. Cała powierzchnia lasów w gminie zaliczana jest do lasów wodochronnych i znajduje się w obrębie Przemysko – Dynowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Lasy te z przyczyny bliskiego położenia miasta Przemyśla pełnią funkcję wypoczynkową.

Wody powierzchniowe i podziemne

Rzeka San jest rzeką graniczną dla gminy, przepływa wzdłuż jej granicy południowej i wschodniej. Potoki płynące na obszarze gminy są dopływami Sanu. Wody potoków są wodami opadowymi i roztopowymi. Występują również akwenty wody stojącej w postaci niewielkich stawów w zespołach podworskich, oraz wypełniane okresowo, przy dużych stanach wód Sanu, koryta starorzeczy tej rzeki.

Pod względem zasobów wód podziemnych gmina leży na pograniczu dwóch regionów hydrogeologicznych – Karpackiego i Przemyskiego. Wody podziemne na terenie gminy zaliczane są do I i II klasy czystości

Obiekty przyrodnicze chronione

Na terenie gminy znajdują się również tereny o wartościach przyrodniczych, podlegające ochronie na mocy ustawy o ochronie dóbr kultury. Są to zachowane w różnym stanie parki zabytkowe dawnych zespołów pałacowych i dworskich w miejscowościach:

- **Bolestraszyce:** park zespołu dworskiego, obecnie Arboretum i Zakład Fizjografii w Bolestraszcach,
- **Wyszatyce:** park zespołu dworskiego,
- **Żurawica:** park zespołu dworskiego Sapiehów,
- **Maćkowice:** park zespołu pałacowego,
- **Kosienice:** pozostałości zespołu parkowo- dworskiego.

Wszystkie te obiekty i tereny ujęte są w rejestrze zabytków i objęte strefą „A” pełnej ochrony konserwatorskiej oraz strefą „K” ochrony krajobrazu. Na obszarze gminy występują również liczne pomniki przyrody – 112 drzew pomnikowych (głównie dęby, jesiony, płatany, kasztanowce). Większość drzew pomnikowych występuje w ogrodach i parkach podworskich w miejscowościach: Bolestraszyce – 58 (Arboretum), Wyszatyce – 6, Żurawica – 7 (park XIX w.), Maćkowice – 5 (park krajobrazowy z pocz. XIX w.), Kosienice – 35 (park krajobrazowy z pocz. XIX w.). Drzewa pomnikowe objęte ochroną są przedmiotem zainteresowania turystycznego.

Surowce mineralne i kopaliny

Lokalne zasoby surowców mineralnych i kopaliny występujące na terenie gminy to:

- złoża gazu ziemnego,
- złoża żwiru budowlanego (w dolinie Sanu),
- złoża gliny do ceramiki budowlanej (w rejonie wsi Orzechowce).

Znaczna część miejscowości Żurawica objęta jest obszarem górniczym gazu ziemnego intensywnie eksploatowanego, stąd sieć otworów gazowych i gazociągów przemysłowych stwarzających pewne ograniczenia w wykorzystaniu inwestycyjnym gruntów.

Miejscowość w statystyce**Tabela nr 1.** Wykaz powierzchni poszczególnych miejscowości w Gminie Żurawica

Nazwa miejscowości	Powierzchnia w ha	% udział w ogólnej Powierzchni
Batycze	409,42	4,3
Bolestraszyce	1336,67	14,0
Buszkowice	210,47	2,2
Buszkowiczki	330,19	3,4
Kosienice	1063,69	11,1
Maćkowice	1835,13	19,2
Orzechowce	697,26	7,3
Wyszatyce	1833,09	19,1
Żurawica	1859,26	19,4
Ogółem	9575,18	100

Źródło: Opracowanie własne na bazie Banku Danych Lokalnych

Tabela nr 2. Stan ludności na terenie gminy Żurawica na koniec 2014r.

Ludność	12 930
Kobiety	6 472
Mężczyźni	6458
Urodzenia żywe	109
Zgony	121
Przyrost naturalny	-12
Saldo migracji ogółem	7
Ludność w wieku przedprodukcyjny	2 464
Ludność w wieku produkcyjnym	8 382
Ludność w wieku poprodukcyjnym	2 082

Źródło: Opracowanie własne na bazie Banku Danych Lokalnych

Strefa społeczna

Podstawowym i nadrzędnym elementem samorządu terytorialnego są ludzie, to oni kształtują charakter i określają kierunek rozwoju Gminy. Saldo migracji w miejscowości Żurawica na koniec roku 2014 jest dodatnie.

Zatrudnienie i bezrobocie

Bezrobocie jest w Żurawicy zjawiskiem, które dotyka szerokie kręgi społeczne. Straty i skutki społeczne, które powoduje bezrobocie są trudne do oszacowania. Pojawia się na niepokojącą skalę degradacja dużych grup społecznych i to nie tylko bezrobotnych. Straty pracy, przejście na zasiłek, z kolei jego utrata i potrzeba korzystania z pomocy społecznej – prowadzi do ubóstwa z różnymi konsekwencjami.

Wśród bezrobotnych dominują osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Drugie miejsce zajmują osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym. Bezrobotni posiadający wykształcenie gimnazjalne i poniżej stanowią duży odsetek wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych.

Z doświadczeń pracowników GOPS wynika, że bezpośrednim najbardziej widocznym skutkiem bezrobocia jest obniżenie sfery materialnej rodziny, co wręcz wymusza konieczność korzystania z pomocy społecznej. Bezrobocie powoduje bowiem zmianę sytuacji społecznej i emocjonalnej rodziny, zarówno dorosłych jak i dzieci. Częstym zjawiskiem jest izolacja społeczna – ograniczone zostają kontakty wszystkich członków rodziny bezrobotnego zarówno ze znajomymi, jak i z dalszą rodziną. Bezrobocie wpływa także niekorzystnie na stosunki wewnątrzrodzinne, przy czym okazuje się, że bezrobocie mężczyzn ma znacznie bardziej negatywne skutki jak bezrobocie kobiet. Bezrobotny mężczyzna doświadcza obniżenia swojej pozycji w rodzinie, utraty autorytetu i silnej frustracji, co powoduje sięganie po alkohol. Wśród bezrobotnych staje się to niestety zjawiskiem masowym.

Przyczyny bezrobocia

Wprowadzenie zasad gospodarki rynkowej spowodowało załamanie się rynku pracy. Jako główne przyczyny narastania bezrobocia w naszym rejonie należy wymienić:

- duży spadek popytu na siłę roboczą,
- zwiększenie wymagań pracodawców dotyczących kwalifikacji zawodowych pracowników,

- likwidacja nierentownych zakładów,
- niewystarczającą dynamikę rynku pracy w procesie tworzenia nowych miejsc pracy.

Według PUP stan bezrobocia w Gminie Żurawica na koniec listopada 2015 roku wyniósł 836 osoby (457 to kobiety), z czego tylko 148 osobom przysługuje prawo do zasiłku (82 osoby to kobiety).

Tabela nr 3. Bezrobocie w Gminie Żurawica na tle powiatu przemyskiego na koniec listopada 2015 r.

Wyszczególnienie	Zarejestrowani bezrobotni		W tym z prawem do zasiłku	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
1	2	3	4	5
Miasto Przemysł	4017	2103	303	164
gmina Bircza	535	291	70	42
gmina Dubiecko	570	286	80	31
gmina Fredropol	391	187	49	24
gmina Krasiczyn	350	170	54	24
gmina Krzywczka	307	171	35	19
gmina Medyka	413	209	61	28
gmina Orły	496	239	77	40
gmina Przemysł	599	329	98	55
gmina Stubno	262	118	31	16
gmina Żurawica	836	457	148	82
Razem	8 776	4 560	1 006	525

Źródło: Opracowanie własne na bazie danych z PUP Przemysł

Tabela nr 4. Wybrane dane o rynku pracy

	Powiat Przemyski	Gmina Żurawica
Pracujący	6 645	1614
Bezrobotni zarejestrowani	4759	836
w tym kobiety w %	53,88 %	54,67%
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %	11,5%	11,1
Udział zarejestrowanych bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym w %	12,0%	12,0%

Źródło: Opracowanie własne na bazie Banku Danych Lokalnych

Pomoc społeczna

Przemiany ustrojowe ostatnich lat spowodowały, że w systemie zabezpieczeń społecznych wzrasta rola pomocy społecznej jako instytucji polityki społecznej państwa. W 1990 roku dokonano transferu organizacji pomocy społecznej z Ministerstwa Zdrowia do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. W każdej gminie zostały utworzone ośrodki pomocy społecznej.

Zasady funkcjonowania pomocy społecznej określiła uchwalona 29 listopada 1990 roku ustawa o pomocy społecznej.

W związku z wejściem Polski w struktury Unii Europejskiej przed władzami samorządowymi pojawiły się nowe zadania z zakresu polityki społecznej wynikające z polityki regionalnej Unii Europejskiej.

Ponadto zmiany legislacyjne w kraju nakładają na samorząd realizację wielu zadań sfery społecznej. Od 1 maja 2004 roku obowiązuje nowa ustawa o pomocy społecznej, przekazująca samorządom lokalnym realizację całych obszarów pomocy społecznej państwa.

Znaczenie pomocy społecznej wynika z tego, że jest ona skierowana do osób i rodzin, które przy wykorzystaniu własnych środków, możliwości i uprawnień nie są w stanie przezwyciężyć trudnych sytuacji życiowych. Powstałe ośrodki pomocy stały się głównym, a niekiedy jedynym podmiotem świadczącym materialną, finansową i usługową pomoc w gminie.

Pomocą społeczną na terenie Gminy Żurawica zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS), zatrudniający 13 pracowników. Gmina wykonuje w ramach ustawy zadania własne i zlecone.

Zadania własne finansowane i realizowane przez gminy, o charakterze obowiązkowym, do których należą:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych i celowych specjalnych,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych,
- przyznawanie pomocy rzeczowej,
- udzielanie schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
- świadczenie usług opiekuńczych,
- praca socjalna,
- sprawianie pogrzebu,
- dożywianie dzieci i osób tego wymagających,
- inne zadania z zakresu pomocy społecznej z rozeznaczonych potrzeb.

Zadania zlecone gminie, finansowane przez administrację rządową, do których należą :

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,
- opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne,
- realizację zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia.

W ujęciu strategicznym pomoc społeczna w gminie Żurawica nie koncentruje się wyłącznie na udzielaniu wsparcia materialnego potrzebującym. W ramach wypracowanej strategii przyjęto nowoczesne podejście do tak ważnej sfery, jaką jest problematyka społeczna nastawiona na:

- ścisłe powiązania działań instytucji i organizacji społecznych: sfery oświaty i służby zdrowia,
- wdrożenie modelu pomocy zintegrowanej,
- wzmacnianie postaw aktywnych.

Działania Ośrodka w Żurawicy mają na celu nie tylko łagodzenie skutków trudnej sytuacji bytowej klientów pomocy społecznej, lecz także usuwanie przyczyn tkwiących często w sferze psychicznej i społecznej.

Na terenie Żurawicy najczęściej pomocy w rozwiązywaniu problemów potrzebują rodziny i osoby, u których występuje:

- ubóstwo,
- bezrobocie,
- niepełnosprawność,
- długotrwała choroba,
- uzależnienie od alkoholu,
- wielodzietność,
- samotne wychowywanie dzieci.

Podjmując próby przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom gmina współpracuje z Powiatowym Urzędem Pracy w Przemyślu, Komisariatem Policji w Żurawicy, ze szkołami z terenu Gminy. Działania mają na celu łagodzenie skutków bezrobocia, przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, integracji ze społeczeństwem oraz dostarczenie alternatywnych form spędzenia wolnego czasu.

Jako rozwiązanie istniejących problemów widzimy:

- organizowanie robót publicznych, prac społeczno – użytecznych oraz działania zmierzające do poszukiwania nowych miejsc pracy,
- kształtowanie wśród rodzin ubogich umiejętności racjonalnego gospodarowania skromnymi środkami finansowymi oraz poszukiwania innych źródeł zarobków (chałupnictwo, zbieranie runa leśnego),
- organizowanie dzieciom i młodzieży wolnego czasu między innymi poprzez zakładanie świetlic, tworzenie dostępu do Internetu, letni wypoczynek,
- organizacja dożywania dzieci w szkołach,
- zapobieganie skutkom alkoholizmu poprzez współpracę z policją.

Tabela nr 5. Udział osób korzystających z pomocy społecznej na terenie Gminy Żurawica

	2010	2011	2012	2013	2014
Gmina Żurawica	14,4%	11,0%	10,8%	10,9%	10,7%
Powiat Przemyski	22,5%	19,1%	20,8%	21,0%	19,2%
Województwo Podkarpackie	11,9%	10,8%	11,0%	11,3%	10,5%

Źródło: Opracowanie własne na bazie Banku Danych Lokalnych

Warunki mieszkaniowe

Na terenie Żurawicy występuje przede wszystkim budownictwo tradycyjne indywidualne, jednorodzinne mieszkaniowe i zagrodowe - stanowi ono około 98% ogółu zasobów mieszkaniowych gminy. Występuje także budownictwo wielorodzinne. Uzbrojenie mieszkań w media jest na wysokim poziomie z tendencją wzrostową. Poniższa tabela przedstawia sytuację mieszkaniową na terenie gminy.

Tabela nr 6. Zasoby mieszkaniowe Gminy Żurawica w latach 2013-2014

Nazwa	Rok	Rok
	2013	2014
Mieszkania	3 377	3 397
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania m ²	97	98
Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych	249	242
Liczba lokali socjalnych	1	1

Źródło: Opracowanie własne na bazie Banku Danych Lokalnych

Jak pokazuje powyższa tabela zasoby mieszkaniowe Gminy Żurawica na przestrzeni kilku lat niewiele się zmieniły. Na koniec 2010 r. było 3 288 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 302 005 m². Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosi 97,9 m² (24,1 m² na 1 osobę). Jest wyższa zarówno od średniej w powiecie jak i w województwie.

Ochrona zdrowia

Na terenie miejscowości Żurawica podstawową opiekę medyczną zabezpiecza:

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medyk” w Żurawicy, ul. M. Króla 3, w którym działają:

- Poradnia medycyny pracy
- Poradnia medycyny rodzinnej
- Poradnia medycyny sportowej
- Poradnia medycyny szkolnej
- Poradnia pielęgniarek środowiskowo-rodzinnych
- Poradnia stomatologiczna
- Poradnia lekarza POZ

Specjalistyczna opieka medyczna dostępna jest dla mieszkańców w okolicznych miejscowościach. Najbliższy szpital działa w Przemyślu. Szpitale drugiego stopnia referencyjności funkcjonują również w stolicy województwa podkarpackiego – Rzeszowie. Szpitale w Przemyślu i Przeworsku świadczą usługi dla mieszkańców miasta i okolicznych gmin, w tym także dla mieszkańców gminy Żurawicy i zabezpieczają w sposób wystarczający miejscowe potrzeby zdrowotne. W gminie Żurawica funkcjonuje *Wojewódzki Podkarpacki Szpital Psychiatryczny* im. prof. Eugeniusza Brzeźickiego obsługujący chorych z terenu całego województwa podkarpackiego.

Szkolnictwo

Na terenie gminy Żurawica funkcjonują:

Dwa przedszkola samorządowe:

- Samorządowe Przedszkole Nr 1 w Żurawicy,
- Samorządowe Przedszkole Nr 2 w Żurawicy

Cztery przedszkola niepubliczne

Pięć szkół podstawowych + 2 filie:

- Szkoła Podstawowa nr 1 im. Św. Jadwigi Królowej Polski w Żurawicy
- Szkoła Podstawowa nr 2 w Żurawicy
- Szkoła Podstawowa im. Piotra Michałowskiego w Bolestraszcach
- Szkoła Podstawowa w Buszkowicach
- Szkoła Podstawowa im. bł. ks. Bronisława Markiewicza w Kosienicach

oraz:

- Zespół Szkół w Maćkowicach
- Zespół Szkół w Orzechowcach
- Zespół Szkół w Wyszatycach
- Gimnazjum im. 2 Pułku Pancernego w Żurawicy

Tabela nr 7. Ludność gminy według wieku edukacyjnego

Ludność gminy według edukacyjnych grup wieku w 2014 roku	
0-2 lata	341
3-6 lat	528
7-12 lat	821
13-15 lat	451

Źródło: Opracowanie własne na bazie Banku Danych Lokalnych

Tabela nr 8. Wykaz ilości uczniów na terenie Gminy Żurawica

Edukacja	2012/13	2013/14	2014/15
Placówki wychowania przedszkolnego	15	15	15
w tym przedszkola	6	6	6
Miejsca w przedszkolach	266	264	273
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	388	413	366
w tym w przedszkolach	264	266	242
Szkoły podstawowe	10	10	10
Uczniowie szkół podstawowych	749	733	740
Szkoły gimnazjalne	4	4	4
Uczniowie szkół gimnazjalnych	395	376	352

Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w szkole podstawowej	13	13	13
Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w szkole gimnazjalnej	20	20	21

Źródło: Opracowanie własne na bazie Banku Danych Lokalnych

Kultura

Na obszarze gminy znajdują się liczne obiekty architektury, parki, cmentarze i stanowiska archeologiczne, które ujęte są w rejestrze zabytków lub w wykazie obiektów zabytkowych. Oznacza to, że wszelkie działania podejmowane na obiektach zabytkowych wymagają zezwoleń Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Obszar gminy został podzielony na 4 strefy ochrony w zależności od rangi i rodzaju obiektu zabytkowego, w tym do **strefy „A”** – wymagającej pełnej ochrony konserwatorskiej i związanej z obiektami wpisanymi do rejestru zabytków oraz stanowiskami archeologicznymi zostały ujęte następujące zabytki:

ŻURAWICA:

- zespół dworski Sapiehów XIX w. – pierwszy, drewniany dwór o charakterze obronnym powstał w Żurawicy jeszcze w XVI w., zapewne za czasów Lubomirskich. Zbudowany był na niewielkim wzniesieniu a dodatkowo broniły go umocnienia ziemne w typie bastionowym. Ślady tych umocnień można rozpoznać zresztą jeszcze dzisiaj, korzystał z nich m. in. "Diabeł" Stadnicki i jego synowie,
- zespół folwarczny XIX w.,
- kościół rzymskokatolicki,
- pozostałości cerkwi greckokatolickiej,
- dawne koszary wojskowe – obecnie szpital specjalistyczny,
- fortyfikacje Twierdzy „Przemysł” XIX w.

Turystyka i rekreacja

Gmina Żurawica ze względu na nagromadzenie atrakcji turystycznych, zarówno historycznych, jak i kulturowych, oraz walorów przyrodniczych i stale rozbudowywaną infrastrukturę turystyczną, stanowi atrakcyjne miejsce dla aktywnego spędzania wolnego czasu. Arboretum w Bolestraszczech, będące w zasadzie ogrodem botanicznym, to najchętniej odwiedzane przez turystów miejsce na obszarze gminy. Rocznie przybywa tutaj ponad 50 000 turystów, głównie

młodzież szkolna, która uczy się tu poznawać przyrodę. Ogród powstał w 1975 roku i obecnie rośnie tam prawie 2000 gatunków, odmian i form roślin. Arboretum stanowi ważny ośrodek naukowo-badawczy w Polsce południowo-wschodniej, prowadzone są w nim badania m.in. nad zabytkowymi założeniami ogrodowymi czy zagrożonymi i ginącymi gatunkami roślin. Oprócz ogrodu znajduje się tutaj odremontowany klasycystyczny dwór z XIX wieku.

Dla coraz większej liczby osób kontakt z otaczającą nas przyrodą staje się źródłem przyjemności i satysfakcji. Bogata w wiele gatunków ryb rzeka San, jest doskonałym miejscem do wędkowania, a okoliczne lasy rajem dla grzybiarzy. Wielką atrakcją turystyczną są forty Twierdzy Przemysł, która zaliczana była po Antwerpii i Verdun, do największych wśród dwustu istniejących w Europie. Mimo znacznego zniszczenia do dzisiaj widoczne są wszystkie elementy budowy fortów. Turysta, który przybędzie do gminy na pewno spotka ciekawe zabytki, miejsca widokowe, czyste powietrze i glebę, zdrową żywność i wielu interesujących ludzi.

Licznie występujące w gminie obiekty kulturowe o znaczeniu historycznym oraz przyrodniczym, w tym unikalne w skali regionu i kraju Arboretum w Bolestraszcach oraz forty Twierdzy Przemysł wzmacniają atrakcyjność krajoznawczo-turystyczną i edukacyjną gminy.

Krajoznawcza turystyka zmotoryzowana posiada bardzo dobre warunki rozwoju na potrzeby zarówno mieszkańców miasta Przemysła, jak i dla przyjezdnych z dalszych regionów kraju. Rozwinięta sieć drogowa pozwala na dotarcie do każdego interesującego pod względem poznawczym obiektu na terenie gminy.

Sieć dróg fortecznych przebiegająca przez gminę stanowi – podstawę do rozwoju turystyki rowerowej i pieszej. Drogi te stanowią już od dłuższego czasu szlaki turystyczne, wewnętrznego i zewnętrznego pierścienia fortów Twierdzy Przemysł. Atrakcyjna krajobrazowo, zalesiona zachodnia część gminy sprzyja rozwojowi agroturystyki łączącej wypoczynek i rekreację z ekologicznym rolnictwem.

Infrastruktura techniczna

Sieć drogową w Żurawicy tworzą drogi o znaczeniu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Droga krajowa nr 77 relacji Lipnik – Przemysł przebiega przez miejscowość Żurawica (jest to jedyna miejscowość Gminy, w której sieć drogowa ma znaczenie krajowe). Droga krajowa o długości 3,03 km stanowi główną oś układu komunikacyjnego; jest centralnie położona na odcinku północ-południe.

Na odcinku 10,948 km przez tereny zabudowane zachodniej części gminy przebiega droga wojewódzka nr 881 relacji Sokołów Małopolski - łańcut – Pruchnik – Żurawica. Droga prowadzi przez

miejscowości: Żurawica, Orzechowce i Maćkowice oraz stycznie do zabudowy miejscowości Kosienice.

Cała sieć drogowa tworzy dobre powiązanie wewnętrzne pomiędzy miejscowościami Gminy, jak i zewnętrzne regionalne i ponadregionalne. Stan techniczny dróg: krajowej, wojewódzkiej, powiatowych i gminnych jest dostateczny, aczkolwiek wzmożony ruch samochodów oraz okres zimowy powoduje ich niszczenie. Po dłuższym ich eksploataowaniu będą wymagały modernizacji w zakresie poprawy bezpieczeństwa ruchu pieszego i rowerowego w ich przebiegu przez tereny zabudowane. Część dróg wymaga szybkiej modernizacji lub przebudowy by zwiększyć bezpieczeństwo.

Drogi powiatowe, przebiegające przez teren gminy o łącznej długości 35,745 km (w tym 28,243 km o nawierzchni twardej ulepszonej i 4,212 km o nawierzchni gruntowej) stanowią o gminie jako ważnym węźle komunikacyjnym całego powiatu przemyskiego.

Są to drogi:

- nr 1783 Rokietnica – Maćkowice – 5,425 km,
- nr 1820 Radymno – Walawa (gm. Orły) – Przemysł – 11,054 km,
- nr 2099 Kosienice – Ciemiężowice – 3,600 km,
- nr 2100 Maćkowice – Trójczyce – 1,850 km,
- nr 2101 Maćkowice – Orzechowce – 0,958 km,
- nr 2104 Batycze – przez wieś – 1,754 km,
- nr 2107 Orzechowce – Duńkowiczki (gm. Orły) – 2,650 km,
- nr 2124 Żurawica – Buszkowice – 2,198 km,
- nr 2417 Żurawica – Bolestraszyce – 4,866 km,
- nr 2418 Żurawica Os. – Żurawica Rozrządowa – 1,390 km.

Drogi powiatowe są drogami zbiorczymi, ich nasycenie jest wystarczające dla istniejących terenów inwestycyjnych i projektowanych do zainwestowania. Pełnią one funkcję umożliwiającą dojazd od dróg nadrzędnych.

Drogi statutowo gminne o łącznej długości 56,6 km łączą wewnętrzne tereny zabudowane gminy i obsługują bezpośrednio zabudowę wsi jako drogi dojazdowe. Długości poszczególnych dróg wynoszą od 0,25 km do 4 km, zaś ich szerokość wynosi od 3 do 12 m. Stan techniczny dróg gminnych jest bardzo zróżnicowany - od dróg o nawierzchni ulepszonej (głównie w miejscowości Żurawica) po drogi o nawierzchni gruntowej. Wszystkie drogi gminne wymagają wyznaczenia pasów drogowych o

szerokości min. 6 m, z uwzględnieniem potrzeby wydzielenia poboczy dla ruchu pieszego i rowerowego oraz budowy twardych nawierzchni na drogach gruntowych.

Kolej

Przez teren gminy przebiega szlak kolejowy Wrocław – Lwów. Na obszarze gminy zlokalizowany jest jeden z największych portów przeładunkowych w Polsce. Magistrała kolejowa w Żurawicy stanowi bardzo ważny punkt na mapie komunikacyjnej Polski. Transport intermodalny (wykorzystanie linii kolejowej do przewozu tirów) objęty został szczególnym „patronatem” ministerstwa transportu. Stanowi on szansę dla ośrodków posiadających odpowiednie zaplecze logistyczne do organizowania takiej formy przewozu towarów. Wieloletnie funkcjonowanie „suchego portu przeładunkowego” i bliskość granicy z Ukrainą stwarzają możliwość rozwoju tej formy transportu.

Komunikacja masowa

Przewóz mieszkańców w zakresie komunikacji zbiorowej podmiejskiej i dalekobieżnej zabezpieczają na terenie gminy linie autobusowe i PKP.

Sfera gospodarcza

Na dzień 31 XII 2014 roku na terenie gminy według rejestru REGON były zarejestrowane ogółem 652 podmioty gospodarcze. Dominującą sekcją gospodarki w Gminie Żurawica jest handel i naprawy. Na drugim miejscu pod względem liczebności działających podmiotów gospodarczych są sekcje: transport i gospodarka magazynowa oraz obsługa nieruchomości i firm.

Tabela nr 9. Podmioty gospodarcze wg REGON

Podmioty Gospodarcze	
Sektor rolniczy	10
Sektor przemysłowy	52

Sektor budowlany	75
Na 10 tys. ludności	504
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności	384
Ogółem	652

Źródło: opracowanie własne

Główne podmioty gospodarcze

Największymi zakładami działającymi na terenie gminy są:

- Okręgowe Warsztaty Naprawy Techniki Wojskowej Żurawica,
- PKP CARGO S.A. Zakład Taboru w Żurawicy,
- Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. Kopalnia Gazu w Żurawicy,
- Zakład Produkcyjny Sprzętu Oświetleniowego „Elektromechanika” Ludwik Lis,
- Zakład Handlowo - Usługowo - Produkcyjny „CZEXBUD” Zbigniew Czekierda,
- Gminna Spółdzielnia "Samopomoc Chłopska" w Żurawicy.

Na terenie Żurawicy znajduje się jeden z najważniejszych w Polsce portów przeładunkowych, a przez gminę prowadzi magistrala kolejowa Wrocław – Lwów (Ukraina). Magistrala kolejowa z dużym kompleksem przeładunkowym Żurawica – Medyka stwarza bardzo dobre warunki dla wzmożonej aktywności gospodarczej w dziedzinach produkcyjnych i składowo-magazynowych.

IV. CELE I METODOLOGIA OPRACOWANIA

Celem Planu Odnowy Miejscowości Żurawica jest:

- Dokonanie analizy istniejącego stanu sołectwa, ze zwróceniem szczególnej uwagi na te aspekty stanu istniejącego, które będą odgrywały zasadniczą rolę w przyszłym jego rozwoju,
- Identyfikacja strategicznych szans i zagrożeń rozwoju sołectwa,
- Wyznaczenie celów i kierunków rozwoju sołectwa, realizujących możliwości lokalnej społeczności,
- Uwzględnienie istniejących szans i zagrożeń rozwoju,
- Określenie „wizji rozwoju”, czyli oczekiwanego stanu rozwoju sołectwa do 2022 roku wraz z określonymi wytycznymi służącymi do realizacji ustaleń planu.

Podczas prac nad opracowaniem Planu Odnowy Miejscowości Żurawica przeprowadzono spotkanie konsultacyjne z liderami lokalnych społeczności: sołtysem, Wójtem Gminy Żurawica oraz pracownikami Urzędu Gminy Żurawica. Celem konsultacji było zidentyfikowanie celów i kierunków działania w poszczególnych przyjętych teoretycznie obszarach życia społeczno – gospodarczego oraz wyznaczenie wariantu rozwoju miejscowości.

Na podstawie wypracowanej analizy SWOT, która przedstawia silne strony (wewnętrzne) miejscowości, słabe strony (wewnętrzne), szanse (zewnętrzne) i zagrożenia (zewnętrzne) odpowiedziano na pytanie:

Co należy zrobić, albo jakie podjąć działania lub spowodować efekty tych działań, żeby zlikwidować słabe strony miejscowości i zniwelować zagrożenia?

Plan Odnowy Miejscowości Żurawica zawiera więc analizę sytuacji społecznej, gospodarczej, infrastruktury technicznej sołectwa, diagnozę możliwości wykorzystania potencjalnych czynników rozwoju sołectwa, wskazanie konkretnych kierunków działania, określa szczegółowo rodzaje zadań jakie będą realizowane i konieczne do podjęcia na terenie sołectwa.

Zapisy ujęte w Planie Odnowy Miejscowości Żurawica są zgodne z zapisami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu dotyczących rozwoju gminy Żurawica. Cele i zadania określone w

Planie Odnowy Miejscowości są wewnętrzne zgodne a ich wykonanie nie powoduje negatywnych skutków dla osiągnięcia celów i realizacji zadań wymienionych w Strategii Rozwoju Gminy. Taka forma Planu Odnowy Miejscowości pozwala na osiągnięcie integracji polityki kształtowania rozwoju gospodarczego na szczeblu gminnym, powiatowym i wojewódzkim. Niniejszy dokument jest spójny z Krajowym Programem Rozwoju Wsi na lata 2014-2020, który ma na celu wyrównanie poziomu i jakości życia mieszkańców wsi z poziomem życia mieszkańców miast. Ponadto ma za zadanie podniesienie konkurencyjności obszarów wiejskich jako miejsc zamieszkania. Konkurencyjność ta oznacza dobrze funkcjonujące usługi, dobrą infrastrukturę. Plan Odnowy Miejscowości jest elementem prowadzonej polityki rozwoju w ramach Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego do roku 2020. Dokument wskazuje kierunki rozwoju gospodarczego i infrastrukturalnego zmierzającego do poprawy warunków życia mieszkańców Podkarpacia, poprzez zwiększenie zaangażowania w realizację zadań publicznych, podejmowanych także przez Samorząd Województwa Podkarpackiego. Zmobilizowanie mieszkańców sołectwa Żurawica do aktywnej pomocy w rozwiązywaniu najbardziej palących problemów, które ów proces mogą spowolnić, zwiększy poczucie odpowiedzialności za harmonijny rozwój regionu.

V. ANALIZA SWOT

Jest ona powszechnie stosowaną i efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron miejscowości oraz badania szans i zagrożeń jakie stoją przed miejscowością. Pozwala to na uporządkowanie wiedzy o charakterystyce danej miejscowości w czterech kategoriach:

„**mocnych stron**” – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią silne strony miejscowości i których należyte wykorzystanie sprzyjać będą jej rozwojowi,

„**słabych stron**” – uwarunkowań wewnętrznych które stanowią słabe strony miejscowości i które nie wyeliminowane utrudniać będą jej rozwój (ich działanie należy minimalizować),

„**szans**” – uwarunkowań zewnętrznych, które nie są bezpośrednio zależne od zachowań społeczności, ale które przy odpowiednio podjętych przez nią działaniach, wykorzystane zostaną jako czynniki sprzyjające rozwojowi miejscowości,

„**zagrożeń**” – uwarunkowań zewnętrznych, nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności, ale które mogą stanowić zagrożenie dla jej rozwoju.

Na podstawie analizy zasobów, opracowano korzystne i niekorzystne cechy wewnętrzne sołectwa jak i potencjalne szanse i zagrożenia występujące w otoczeniu, które mogą mieć wpływ na przyszłość sołectwa. Poniżej zamieszczono zbiór informacji o mocnych i słabych stronach miejscowości i stojących przed nią szansach i zagrożeniach.

Tabela nr 10. Analiza SWOT – mocne i słabe strony

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • czyste, nieskażone środowisko naturalne; • walory przyrodniczo-krajobrazowe, atrakcyjne pod względem turystycznym i rekreacyjnym; • położenie w bliskiej odległości od przejścia granicznego z Ukrainą; • dodatnie saldo migracji; 	<ul style="list-style-type: none"> • ciężkie do uprawy gleby, niski wskaźnik ich waloryzacji; • rozdrobnienie gospodarstw rolnych; • niska towarowość produkcji rolniczej; • rozproszony typ zabudowy utrudniający prowadzenie inwestycji infrastrukturalnych; • rosnąca powierzchnia odłogów i nieużytków;

<ul style="list-style-type: none"> • prężnie działające na terenie miejscowości organizacje pozarządowe, • dobra współpraca sołectwa z wójtem i samorządem; • działalność gminnego ośrodka pomocy społecznej w zakresie pomocy dla osób będących w trudnej sytuacji życiowej; • duża aktywność społeczna mieszkańców; • istniejące gimnazjum w Żurawicy; • rozwinięta sieć gazowa; • dostępne tereny budowlane; • dobrze rozwinięta sieć energetyczna; • niskie podatki i opłaty lokalne; • promocja miejscowości; • ośrodek zdrowia; • segregacja odpadów; • dobra współpraca z gminą; • dobre połączenie komunikacyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> • oddalone rynki zbytu produktów rolnych; • peryferyjne położenie w stosunku do ośrodków wzrostu; • utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia, zwłaszcza kobiet; • niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców; • bardzo mało działających lokalnych firm; • brak firm tworzących miejsca pracy; • ograniczone kapitał własny na rozwój działalności rolniczej i działalności gospodarczej; • niskie dochody mieszkańców; • ograniczone środki finansowe przeznaczone na rozwój miejscowości; • braki w wyposażeniu OSP w specjalistyczny sprzęt gaśniczy, umundurowanie; • ograniczony dostęp do Internetu; • zniszczone drogi wewnętrzne i gminne; • zły stan dróg dojazdowych do pól; • brak zatoczek przy przystankach przy drodze krajowej; • braki w oświetleniu ulicznym; • brak chodników przy drogach przebiegających przez miejscowość; • brak ścieżek i tras rowerowych • brak parkingów w miejscach użyteczności publicznej; • bardzo energochłonne budynki użyteczności publicznej; • niska świadomość ekologiczna mieszkańców; • brak koszy na śmieci w miejscach publicznych; • marginalizacja miejscowości –
---	--

	<p>małe zainteresowanie władz samorządowych szczebla powiatowego i wojewódzkiego problemami miejscowości;</p> <ul style="list-style-type: none"> • ograniczone możliwości i zmiany i podnoszenia kwalifikacji zawodowych.
--	--

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr 11. Analiza SWOT – szanse i zagrożenia

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • bliskie sąsiedztwo terenów atrakcyjnych turystycznie: Bieszczady, Pogórze Przemyskie – rozwój funkcji turystycznych; • zdecydowany rozwój turystyki i agroturystyki na terenie województwa; • organizowane cyklicznie imprezy folklorystyczno-kulturalne na terenie gminy; • rosnące zainteresowanie terenem turystów; • dostępne fundusze unijne na rozwój obszarów wiejskich; • aktywizacja produkcyjna i restrukturyzacja rolnictwa tj. środki w ramach PROW 2014-2020 na dostosowanie kierunków produkcji do wymogów rynku, unowocześnienie form organizacji produkcji, rozwój usług, przetwórstwo, przechowalnictwo i przygotowanie do sprzedaży produktów rolnych, tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw, itp.; • rozwój informatyzacji i telekomunikacji; • możliwość zewnętrznego finansowania działań ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich. 	<ul style="list-style-type: none"> • mało stabilna polityka państwa w zakresie rolnictwa i prowadzenia działalności gospodarczej; • wysokie szkody w uprawach rolnych spowodowane żerowaniem zwierzyną leśną; • skomplikowane i długotrwałe procedury związane z uzyskiwaniem dotacji unijnych; • starzenie się społeczeństwa; • ubożenie społeczeństwa; • bezrobocie, patologie, alkoholizm; • trudności w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwój i inne działania społeczne; • bardzo wysokie koszty budownictwa mieszkaniowego; • migracja ludzi zwłaszcza za granicę; • brak miejsc gdzie dzieci i młodzież mogłaby spędzać wolny czas.

Źródło: Opracowanie własne

VI. ANALIZA ZASOBÓW MIEJSCOWOŚCI

Analiza zasobów zawiera wykaz elementów materialnych oraz niematerialnych sołectwa, które mogą być wykorzystane dla rozwoju miejscowości w działaniach na rzecz jego odnowy.

Analizę zasobów sołectwa przeprowadzono na podstawie danych statystycznych oraz informacji zgromadzonych przez pracowników Urzędu Gminy Żurawica.

Zasoby sołectwa to wszelkie elementy materialne i niematerialne wsi oraz otaczającego ją obszaru, które mogą być wykorzystane obecnie bądź w przyszłości przy budowaniu, czy realizacji publicznych i prywatnych przedsięwzięć odnowy wsi.

Tabela nr 12. Zasoby miejscowości Żurawica

RODZAJE ZASOBU	JEST O ZNACZENIU DUŻYM	JEST O ZNACZENIU MAŁYM	BRAK
Środowisko przyrodnicze, położenie			
Walory krajobrazu	X		
Walory klimatu	X		
Walory szaty roślinnej, świata zwierzęcego	X		
Wody podziemne i powierzchniowe		X	
Gleby		X	
Sąsiedztwo dużych miast	X		
Środowisko kulturalne			
Walory architektury wiejskiej		X	
Walory zagospodarowania przestrzeni publicznej		X	
Zabytki	X		
Zespoły artystyczne	X		
Dziedzictwo religijne i historyczne			
Świątynie, kościoły parafialne	X		

Święta, odpusty, pielgrzymki	X		
Tradycje, obrzędy	X		
Legendsy	X		
Ważne postacie historyczne	X		
Obiekty i tereny			
Tereny mieszkaniowe	X		
Tereny dla funkcji rekreacyjno-turystycznej	X		
Tereny dla działalności gospodarczej	X		
Place i miejsca spotkań publicznych		X	
Tradycyjne obiekty gospodarskie wsi		X	
Szlaki turystyczne, ścieżki dydaktyczne		X	
Infrastruktura społeczna			
Placówki opieki medycznej	X		
Dom kultury		X	
Biblioteki		X	
Muzea i izby pamięci			X
Szkoły	X		
Świetlica wiejska	X		
Kapitał społeczny i ludzki			
Ochotnicza Straż Pożarna	X		
Koło Gospodyń Wiejskich	X		
Infrastruktura techniczna			
Energetyka	X		
Ciepło	X		
Sieć wodociągowa	X		
Sieć kanalizacyjna	X		

Segregacja odpadów		X	
--------------------	--	---	--

Źródło: Opracowanie własne

VII. PLAN WYKONAWCZY

W omawianym rozdziale przedstawiono dwa priorytety dla rozwoju miejscowości Żurawica. Priorytet pierwszy dotyczy poprawy stanu infrastruktury, a w szczególności infrastruktury technicznej (jak np. drogi i kanalizacja oraz zaopatrzenie w wodę) oraz infrastruktury społecznej, związanej z inwestycjami o mniejszym „kalibrze” i dotyczącymi np. rozbudowy świetlicy, czy pakietu małej infrastruktury wiejskiej – modernizacja boiska czy budowa chodników i ścieżek rowerowych. Każdy z priorytetów ma przyporządkowany cel szczegółowy, a w ramach każdego celu zostały przyporządkowane zadania lub przedsięwzięcia. I tak dla priorytetu pierwszego wyróżniamy dwa cele szczegółowe pierwszy związany z rozbudową, budową i modernizacją infrastruktury technicznej w Żurawicy drugi z poprawą stanu infrastruktury społecznej i rekreacyjnej. W ramach drugiego priorytetu dotyczącego rozwoju aktywizacji i wzmocnieniu integracji mieszkańców Żurawicy skoncentrowano się na generowaniu działań aktywizujących i integrujących mieszkańców.

Opis wybranych zadań lub przedsięwzięć w pierwszym okresie realizacji Planu Odnowy Miejscowości. Należy zwrócić uwagę, że zgodnie z wymaganiami Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi dotyczącymi opracowywania Planu Odnowy Miejscowości przy sporządzaniu wykazu planowanych zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć aktywizujących społeczność lokalną nie należy ograniczać się tylko do tych, które kwalifikują się do wsparcia w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Należy opisać również te zadania lub przedsięwzięcia, które zostały wskazane przez mieszkańców do realizacji w ciągu minimum 6 lat. Kierując się zaleceniami Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi harmonogram zawiera wszystkie zgłaszane (podczas spotkań i szerokich konsultacji społecznych) zadania i przedsięwzięcia, które stanowią katalog potrzeb społecznych miejscowości Żurawica.

Mieszkańcy mają pełną świadomość, że nie wszystkie zadania w krótkim horyzoncie czasowym mogą zostać zrealizowane. Dlatego przedstawiony w powyższym punkcie harmonogram ma dać perspektywę minimum 6 lat. Część zadań jest przeznaczona do realizacji w ramach możliwości wsparcia z funduszy Unii Europejskiej w latach 2014-2020. Natomiast dla krótkoterminowego okresu 2-3 lat przyjęto do realizacji realne zadania w ramach aktualnie dostępnych środków wsparcia z UE. Perspektywa czasowa realizacji planu odnowy do roku 2022 daje większe prawdopodobieństwo ich realizacji, dobrego przygotowania projektów, wpisania zadań do tworzonych planów strategicznych gminy, powiatu, czy województwa i sprawną, czytelną i transparentną ich realizację.

Wyszczególnienie obszarów o szczególnym znaczeniu dla mieszkańców.

Niektóre zadania lub przedsięwzięcia mają charakter ciągły. Oznacza to, że są realizowane cyklicznie w każdym roku realizacji „Planu Odnowy Miejscowości Żurawica w latach 2014-2022”, w ramach dostępnych środków i podejmowanych uchwał przez mieszkańców i Radę Sołecką.

PRIORYTET 1. Poprawa stanu infrastruktury Cel szczegółowy 1. Rozbudowa, budowa, modernizacja infrastruktury technicznej w Żurawicy Zadania inwestycyjne lub przedsięwzięcia	
W aspekcie poprawy komfortu życia mieszkańców	
1.	Wykonanie nawierzchni asfaltowej na ulicy Św. Józefa ok. 500 m
2.	Wykonanie nawierzchni asfaltowej na ulicy Reymonta ok. 400 m
3.	Wykonanie chodnika przy ulicy Dworcowej ok. 150 m
4.	Wykonanie nowej nawierzchni asfaltowej na ul. Kwiatowej łącznie z Lisią Górą ok. 1200 m
5.	Kładka dla pieszych łącząca ulicę Dworcową z „Lisią Górą” (nad torami)
6.	Przebudowa ulicy Ojca Św. Jana Pawła II wraz z infrastrukturą
7.	Wykonanie chodnika / ścieżki rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 881 oraz modernizacja/ remont istniejącego chodnika
8.	Budowa / modernizacja oświetlenia ulicznego: ul. Jastrzębia, Słoneczna, Jagiellonów
9.	Wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne w Żurawicy
10.	Zagospodarowanie terenu przy „Dworku” (dawnej szkole) w Żurawicy Górnej – rozbiórka obiektu
11.	Zagospodarowanie terenu przy przedszkolu dla potrzeb rekreacyjno – sportowych
12.	Remont / przebudowa / modernizacja mostu na ul. Wyszyńskiego wraz z chodnikiem
13.	Prace regulacyjne przy potoku Żurawianka
14.	Przebudowa / remont dróg: ul. Żurawia, Jastrzębia, Szańcowa, Pogodna, Różana, Kościuszki
15.	Stacja uzdatniania wody - ujęcie wody w Orzechowcach – budowa / modernizacja sieci wodociągowej
16.	Przebudowa drogi ul. Różana działka nr 1198/63, 1198/4 w miejscowości Żurawica poprzez wykonanie nawierzchni ulepszonej asfaltowo - betonowej
17.	Przebudowa drogi gminnej Żurawica (ul. Szańcowa) działka nr 1292/4 i Orzechowce – Barszczałówka nr 116565R działki nr 854 i 886 w km 0+000 – 1+780
18.	Budowa / przebudowa („łączników”): ulic łączących ul. Jagiellonów i ul. 2 Pułku Pancernego z ul. M. Kopernika i ul. M. Króla oraz ul. Armii Krajowej i Gen. Grota-Roweckiego z ul. Ojca Św. Jana Pawła II
19.	Budowa drogi Bażantaria – droga krajowa nr 77 – droga forteczna - Św. Józefa w Żurawicy
20.	Budowa / przebudowa drogi - Jastrzębia – Bażantowa w Żurawicy Górnej
21.	Przebudowa / modernizacja drogi: ul. Słoneczna, Kościuszki, Reymonta, Koszutkiego w Żurawicy
22.	Remont drogi do Przedszkola nr 1 w Żurawicy
23.	Modernizacja drogi Boczna – Bankowa – Szopena w Żurawicy
24.	Budowa drogi Żurawica Górna – Przemysł Budy
25.	Zagospodarowanie terenu i stworzenie warunków do prowadzenia działalności spedycyjno – magazynowej związanej z transportem kolejowym (w tym tzw. „szerokim torem”)
26.	Budowa parkingu przy kościele w Żurawicy Górnej

PRIORYTET 2. Poprawa stanu infrastruktury Cel szczegółowy 1. Poprawa stanu infrastruktury społecznej i rekreacyjnej w Żurawicy Zadania inwestycyjne lub przedsięwzięcia	
W zakresie aktywność mieszkańców i infrastruktury społecznej i technicznej	
1.	Rewitalizacja parku poprzez naprawienie i wykonanie ścieżek, nasadzenia roślinne, zamontowanie ławek i budowę oświetlenia

2.	Inwentaryzacja uliczek przylegających do dróg głównych i wyasfaltowanie uliczek należących do Gminy
3.	Budowa alejek na cmentarzu w Żurawicy „Górnej” i zagospodarowanie terenu wokół cmentarza
4.	Budowa kompleksu sportowego przy Gimnazjum w Żurawicy
5.	Termomodernizacja obiektów publicznych: Urzędu Gminy, budynku gminnego (dom emeryta) przy ulicy Armii Krajowej, szkół i innych placówek
6.	Inwentaryzacja i poprawa alejek na cmentarzu w Żurawicy „Dolnej”
7.	Modernizacja sieci wodociągowej (budowa własnego ujęcia wody)
8.	Budowa mostu na potoku „Żurawianka” ul. Wyszyńskiego wraz z modernizacją chodnika strona prawa na odcinku od 3-go Maja do mostu
9.	Wykonanie muru oporowego zabezpieczającego osuwanie się brzegów pobocza drogi gminnej ul. Leśna wraz z wykonaniem barier na przepuście
10.	Wykonanie barier ochronnych na moście ul. Słoneczna
11.	Pełna modernizacja naturalnego źródła (źródła) wypływającego z brzegu przy ul. Słonecznej przy użyciu kamienia wraz z wykonaniem zejścia (schody +barierki) wykonanie odpływu wodościekami na odcinku ok. 30 m, nasadzenia roślinne
12.	Remont Polskiego Domu Katolickiego
13.	Remont i wyposażenie archiwum parafialnego
14.	Renowacja ksiąg parafialnych i zabytków piśmienniczych
15.	Zagospodarowanie terenu koło plebanii wraz z budową drogi łączącej ul. Ojca Św. Jana Pawła II z ul. Bankową
16.	Budowa punktu widokowego przy ul. Jagiellonów wraz z zagospodarowaniem terenu
17.	Poprawa estetyki miejscowości poprzez zakup i montaż ławek, koszy na śmieci i nasadzenia roślinne
18.	Zagospodarowanie terenu gminnego na cele rekreacyjne: utwardzenie placu, ułożenie kostki, zakup i montaż małej architektury, nasadzenia roślinne
19.	Budowa boisk sportowych i miejsc aktywnego wypoczynku (plac zabaw, siłownie napowietrzne, parki linowe, boiska sportowe itp.)
20.	Promocja gminy: organizowanie festiwali, jarmarków, dożynek i imprez kulturalnych i rozrywkowych
21.	Kultywowanie dziedzictwa historycznego, kulturowego i przyrodniczego: publikacje tematyczne (historyczne, przyrodnicze i in.), dotyczące miejscowości, gminy, regionu
22.	Rewitalizacja miejsc pamięci
23.	Renowacja zabytków (w tym kapliczek, kościołów, zespołów parkowych, dworskich i pałacowych)
24.	Wsparcie dla działania OSP, Kół Gospodyń Wiejskich, klubów sportowych i innych organizacji i stowarzyszeń
25.	Promocja ekologii poprzez wsparcie dla inwestycji przyczyniających się do zmniejszenia zużycia energii, wykorzystania energii odnawialnej w budynkach indywidualnych i obiektach użyteczności publicznej; wymiana i montaż alternatywnych źródeł ogrzewania w budynkach publicznych i indywidualnych
26.	Edukacja ekologiczna
27.	Budowa rowów odwadniających w Żurawicy
28.	Zagospodarowanie wsi Żurawica poprzez budowę parkingów, chodników i obiektów małej architektury
29.	Rowerem po zdrowie – Budowa tras rowerowych i ścieżek rowerowych w Żurawicy
30.	Rozbudowa budynku urzędu gminy wraz z zagospodarowaniem terenu
31.	Zagospodarowanie terenu po byłym SKR na „Zielony Rynek” w Żurawicy
32.	Kompleksowe zagospodarowanie boiska LKS „Żurawianka”

33.	Wsparcie dla rolników i przedsiębiorców – organizowanie szkoleń i wsparcie dla tworzenia spółdzielni (w tym socjalnych) i zrzeszeń producenckich
-----	--

Tabela nr 13 Zbiorcze zestawienie inwestycji wraz z harmonogramem realizacji planowanych inwestycji

L.p.	Nazwa/zakres	Koszt	Okres realizacji	Źródła finansowania
1.	Rewitalizacja parku poprzez naprawienie i wykonanie ścieżek, nasadzenia roślinne, zamontowanie ławek i budowę oświetlenia	600 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
2.	Inwentaryzacja uliczek przylegających do dróg głównych i wyasfaltowanie uliczek należących do Gminy	300 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
3.	Budowa alejek na cmentarzu w Żurawicy „Górnej” i zagospodarowanie terenu wokół cmentarza	50 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
4.	Budowa kompleksu sportowego przy Gimnazjum w Żurawicy	1 000 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
5.	Termomodernizacja obiektów publicznych: Urzędu Gminy, budynku gminnego (dom emeryta) przy ulicy Armii Krajowej, szkół i innych placówek	2 000 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
6.	Inwentaryzacja i poprawa alejek na cmentarzu w Żurawicy „Dolnej”	100 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
7.	Modernizacja sieci wodociągowej (budowa własnego ujęcia wody)	2 000 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
8.	Budowa mostu na potoku „Żurawianka” ul. Wyszyńskiego wraz z modernizacją chodnika strona prawa na odcinku od 3-go Maja do mostu	300 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
9.	Wykonanie muru oporowego zabezpieczającego osuwanie się brzegów pobocza drogi gminnej ul. Leśna wraz z wykonaniem barier na przepuście	45 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
10.	Wykonanie barier ochronnych na moście ul. Słoneczna	6 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
11.	Pełna modernizacja naturalnego źródła (źródła) wypływającego z brzegu przy ul. Słonecznej przy użyciu kamienia wraz z wykonaniem zejścia (schody +barierki)	10 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.

Plan Odnowy Miejscowości Żurawica na lata 2016-2022

	wykonanie odpływu wodościekami na odcinku ok. 30 m, nasadzenia roślinne			
12.	Remont Polskiego Domu Katolickiego	500 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
13.	Remont i wyposażenie archiwum parafialnego	50 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
14.	Renowacja ksiąg parafialnych i zabytków piśmienniczych	50 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
15.	Zagospodarowanie terenu koło plebanii wraz z budową drogi łączącej ul. Ojca Św. Jana Pawła II z ul. Bankową	150 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
16.	Budowa punktu widokowego przy ul. Jagiellonów wraz z zagospodarowaniem terenu	10 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
17.	Poprawa estetyki miejscowości poprzez zakup i montaż ławek, koszy na śmieci i nasadzenia roślinne	50 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
18.	Zagospodarowanie terenu gminnego na cele rekreacyjne: utwardzenie placu, ułożenie kostki, zakup i montaż małej architektury, nasadzenia roślinne	400 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
19.	Budowa boisk sportowych i miejsc aktywnego wypoczynku (plac zabaw, siłownia napowietrzna, parki linowe, boiska sportowe itp.)	200 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
20.	Promocja gminy: organizowanie festiwali, jarmarków, dożynek i imprez kulturalnych i rozrywkowych	200 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
21.	Kultywowanie dziedzictwa historycznego, kulturowego i przyrodniczego: publikacje tematyczne (historyczne, przyrodnicze i in.), dotyczące miejscowości, gminy, regionu	100 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
22.	Rewitalizacja miejsc pamięci	200 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
23.	Renowacja zabytków (w tym kapliczek, kościołów, zespołów parkowych, dworskich i pałacowych)	200 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
24.	Wsparcie dla działania OSP, Kół Gospodyń	100 000,00	2016-2022	Budżet gminny,

	Wiejskich, klubów sportowych i innych organizacji i stowarzyszeń			środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
25.	Promocja ekologii poprzez wsparcie dla inwestycji przyczyniających się do zmniejszenia zużycia energii, wykorzystania energii odnawialnej w budynkach indywidualnych i obiektach użyteczności publicznej; wymiana i montaż alternatywnych źródeł ogrzewania w budynkach publicznych i indywidualnych	1 000 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
26.	Edukacja ekologiczna	30 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
27.	Budowa rowów odwadniających w Żurawicy	100 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
28.	Zagospodarowanie wsi Żurawica poprzez budowę parkingów, chodników i obiektów małej architektury	400 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
29.	Rowerem po zdrowie – Budowa tras rowerowych i ścieżek rowerowych w Żurawicy	600 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
30.	Rozbudowa budynku urzędu gminy wraz z zagospodarowaniem terenu	500 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
31.	Zagospodarowanie terenu po byłym SKR na „Zielony Rynek” w Żurawicy	300 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
32.	Kompleksowe zagospodarowanie boiska LKS „Żurawianka”	500 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
33.	Wsparcie dla rolników i przedsiębiorców – organizowanie szkoleń i wsparcie dla tworzenia spółdzielni (w tym socjalnych) i zrzeszeń producenckich	50 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
34.	Wykonanie nawierzchni asfaltowej na ulicy Św. Józefa ok. 500 m	90 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
35.	Wykonanie nawierzchni asfaltowej na ulicy Reymonta ok. 400 m	80 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.

Plan Odnowy Miejscowości Żurawica na lata 2016-2022

36.	Wykonanie chodnika przy ulicy Dworcowej ok. 150 m	100 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
37.	Wykonanie nowej nawierzchni asfaltowej na ul. Kwiatowej łącznie z Lisią Górą ok. 1200 m	150 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
38.	Kładka dla pieszych łącząca ulicę Dworcową z „Lisią Górą” (nad torami)	150 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
39.	Przebudowa ulicy Ojca Św. Jana Pawła II wraz z infrastrukturą	4 000 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
40.	Wykonanie chodnika / ścieżki rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 881 oraz modernizacja/ remont istniejącego chodnika	600 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
41.	Budowa / modernizacja oświetlenia ulicznego: ul. Jastrzębia, Słoneczna, Jagiellonów	80 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
42.	Wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne w Żurawicy	300 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
43.	Zagospodarowanie terenu przy „Dworku” (dawnej szkole) w Żurawicy Górnej – rozbiórka obiektu	300 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
44.	Zagospodarowanie terenu przy przedszkolu dla potrzeb rekreacyjno – sportowych	200 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
45.	Remont / przebudowa / modernizacja mostu na ul. Wszyńskiego wraz z chodnikiem	300 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
46.	Prace regulacyjne przy potoku Żurawianka	150 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
47.	Przebudowa / remont dróg: ul. Żurawia, Jastrzębia, Szańcowa, Pogodna, Różana, Kościuszki	1 500 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
48.	Stacja uzdatniania wody - ujęcie wody w Orzechowcach – budowa / modernizacja sieci wodociągowej	2 000 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in.

Plan Odnowy Miejscowości Żurawica na lata 2016-2022

				PROW, RPO itp.
49.	Przebudowa drogi ul. Różana działka nr 1198/63, 1198/4 w miejscowości Żurawica poprzez wykonanie nawierzchni ulepszonej asfaltowo - betonowej	300 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
50.	Przebudowa drogi gminnej Żurawica (ul. Szańcowa) działka nr 1292/4 i Orzechowce – Barszczałówka nr 116565R działki nr 854 i 886 w km 0+000 – 1+780	915 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
51.	Budowa / przebudowa („łączników”): ulic łączących ul. Jagiellonów i ul. 2 Pułku Pancernego z ul. M. Kopernika i ul. M. Króla oraz ul. Armii Krajowej i Gen. Grota-Roweckiego z ul. Ojca Św. Jana Pawła II	300 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
52.	Budowa drogi Bażantaria – droga krajowa nr 77 – droga fortecza - Św. Józefa w Żurawicy	1 000 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
53.	Budowa / przebudowa drogi - Jastrzębia – Bażantowa w Żurawicy Górnej	400 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
54.	Przebudowa / modernizacja drogi: ul. Słoneczna, Kościuszki, Koszutskiego w Żurawicy	400 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
55.	Remont drogi do Przedszkola nr 1 w Żurawicy	50 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
56.	Modernizacja drogi Boczna – Bankowa – Szopena w Żurawicy	80 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
57.	Budowa drogi Żurawica Górna – Przemysł Budy	500 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
58.	Zagospodarowanie terenu i stworzenie warunków do prowadzenia działalności spedycyjno – magazynowej związanej z transportem kolejowym (w tym tzw. „szerokim torem”)	1 000 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.
59.	Budowa parkingu przy kościele w Żurawicy Górnej	300 000,00	2016-2022	Budżet gminny, środki zewnętrzne m.in. PROW, RPO itp.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Żurawica

Opis do harmonogramu finansowego wdrażania „Planu Odnowy Miejscowości” na lata 2016-2022

Harmonogram finansowy wdrażania „Planu Odnowy Miejscowości Żurawica na lata 2016 – 2022”

jedynie wskazuje możliwości realizacji wybranych zadań lub przedsięwzięć.

W szczególności zadania powinny być finansowane ze środków:

- a) budżetu gminy; funduszy celowych;
- b) podmiotów gospodarczych;
- c) środków własnych mieszkańców;
- d) Funduszu Ochrony Środowiska;
- e) sześciu Regionalnych Programów Strategicznych (RPS) dla województwa podkarpackiego;
- f) Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO) województwa podkarpackiego na lata 2014-2020 w ramach wsparcia z UE; Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020
- g) pozostałych Programów Operacyjnych z Unii Europejskiej;
- h) Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego;
- i) Polsko-Szwajcarskiego Programu Współpracy i itp.;
- j) budżetu państwa.

Z możliwości wsparcia finansowego realizacji zadań w pierwszej kolejności zaliczamy:

Fundusz sołecki.

Fundusz sołecki to fundusz wyodrębniony z budżetu gminy z przeznaczeniem na poprawę warunków życia mieszkańców, tworzony na podstawie ustawy o funduszu sołeckim. Aby sołectwo otrzymało środki finansowe, Rada Gminy do 31 marca roku poprzedzającego jego wykorzystanie musi wyodrębnić fundusz poprzez uchwałę. Jakie korzyści będzie miała gmina z utworzenia funduszu sołeckiego? Korzyścią dla gminy i danej miejscowości są dodatkowe pieniądze z budżetu państwa, które w przypadku nie utworzenia funduszu nie będą przysługiwać. Dodatkowe środki będą odpowiednio wynosić 10, 20 i 30 % wykonanych wydatków.

Najwyższe dofinansowanie otrzymują gminy o najniższych dochodach. Kwotę, jaka wpłynie do danej gminy wylicza się ze wzoru podanego w Ustawie o Funduszu Sołeckim. Środki z funduszu muszą być przeznaczone na realizację zadań, które będą służyły poprawie życia mieszkańców danej miejscowości oraz sołectwa. Ponadto muszą należeć do zadań własnych gminy i powinny być zgodne ze strategią rozwoju gminy i Planem Odnowy Miejscowości.

Wieloletnia Prognoza Finansowa (WPF).

Ustawa o finansach publicznych wprowadza wieloletnią prognozę finansową (WPF). Jest to nowy mechanizm zarządzania finansami gminy, który ma ulepszyć racjonalność gospodarowania środkami publicznymi. Niektóre większe zadania inwestycyjne przyjęte do realizacji w ramach Planu Odnowy Miejscowości powinny znaleźć się w wieloletnim programie inwestycyjnym gminy.

Środki z Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej w okresie programowania 2014-2020

Do głównych źródeł finansowania z Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej zaliczamy:

Program Rozwoju Obszarów wiejskich na lata 2014-2020 (PROW):

W zakresie poprawy jakości życia na obszarach wiejskich i różnicowania gospodarki wiejskiej, Działanie: Odnowa i rozwój wsi. W ramach wdrażania podejścia Leader, czyli przy wsparciu Lokalnych Grup Działania w ramach ogłaszanych konkursów związanych z wdrażaniem Lokalnych Strategii Rozwoju (LSR).

Możliwości wsparcia z innych programów operacyjnych - Fundusze Europejskie 2014 -2020.

1. Program operacyjny dotyczący rozwoju kompetencji i umiejętności, włączenia społecznego oraz dobrego rządzenia (Wiedza, Edukacja, Rozwój) – „następca” PO Kapitał Ludzki.
2. Program operacyjny dotyczący rozwoju cyfrowego (Polska Cyfrowa).

Do krajowych funduszy i agencji wspierających działalność podmiotów gospodarczych

zaliczmy:

- a) Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- b) Fundusz Pracy;
- c) Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;
- d) Narodowy i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- e) Krajowa Agencja Poszanowania Energii;
- f) Fundacje wspomagające zaopatrzenie wsi w wodę.

VIII. WIZJA

Wizja jest ujęciem koncepcyjnym przyszłego stanu sołectwa Żurawica. Dzięki ustalonej przez mieszkańców, będących uczestnikami procesu planowania strategicznego, spójnej wizji swojej miejscowości, powstaje czynnik jednoczący społeczność lokalną. Mieszkańcy, w efekcie opracowania wyrażonego w Planie Odnowy Miejscowości spójnego i długofalowego planu rozwoju swojego sołectwa za swój podstawowy cel działalności społecznej powinny uważać realizację celów i zadań cząstkowych zapisanych w Planie. Prawidłowo sformułowana wizja strategiczna powinna posiadać

długofalową perspektywę, co pozwoli na zmianę podejścia związanego z rozwiązywaniem jedynie bieżących spraw na dbałość o przyszły stan i rozwój wspólnoty sołeckiej. Różny jest kontekst formułowania wizji dla różnych sołectw, ponieważ może ona przyjąć charakter całościowego ujęcia funkcjonowania wspólnoty lub wskazywać jakiś przeważający obszar rozwojowy.

Na podstawie analiz SWOT sformułowana została następująca wizja sołectwa Żurawica:

„Żurawica naszą małą Ojczyzną – tu nasze życie codzienne, praca i wspólne społeczne działania”

Tak sformułowana wizja pozwoli mieszkańcom Żurawicy ukierunkować ich wspólne działania w określonym celu, a co za tym idzie odważniej podejmować wyzwania polegające na realizacji konkretnych zadań na rzecz stabilnego rozwoju sołectwa w najbliższych latach, szczególnie w perspektywie do roku 2022.

Infrastruktura

Cel – nowoczesna i funkcjonalna infrastruktura użyteczności publicznej wizytówką miejscowości Żurawica

Zadania – przebudowa i wyposażenie świetlicy wiejskiej, remonty i budowa dróg i chodników, budowa ścieżek rowerowych, budowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, budowa Internetu szerokopasmowego, wymiana oświetlenia na oświetlenie ekologiczne.

Turystyka

Cel – Wykorzystanie i promocja potencjału turystycznego miejscowości Żurawica.

Zadania – promocja walorów turystycznych, zagospodarowanie walorów turystycznych, tworzenie ścieżek rowerowych i szlaków dydaktyczno-turystycznych, promocja tradycji rzemieślniczych, zagospodarowanie przestrzeni publicznej.

Ochrona środowiska

Cel – Zachowanie naturalnych walorów krajobrazowo-przyrodniczych

Zadania – inwentaryzacja zasobów naturalnych, tworzenie szlaków dydaktycznych, oznaczenie, obiektów przyrodniczych, promocja postaw proekologicznych, poprawa zaopatrzenia w wodę, budowa / uzupełnienie sieci kanalizacyjnej

Kapitał społeczny i ludzki

Cel – Aktywna społeczność partnerem dla samorządu w podejmowaniu działań na rzecz rozwoju miejscowości Żurawica.

Zadania – przeciwdziałanie bezrobociu, organizowanie kursów i szkoleń, przebudowa i wyposażenie świetlicy wiejskiej, organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży.

IX. MISJA

Pierwszym krokiem w formułowaniu **misji** jest podjęcie wysiłku wypracowania wspólnego i spójnego Planu Odnowy Miejscowości. Poprzez stworzenie spójnego dokumentu wyznaczającego długofalowy rozwój sołectwa powstaje impuls, zarówno do większej aktywności społecznej samych mieszkańców, jak i uwzględnienia przez władze gminy składanych przez te osoby propozycji i postulatów dotyczących dalszego rozwoju miejscowości.

Właśnie taka aktywność mieszkańców sołectwa Żurawica to pierwszy, bezcenny kapitał społeczny powstały w efekcie prac nad Planem Rozwoju Miejscowości. Misja jest w tym przypadku szerokim opisem sposobu realizacji wizji przez mieszkańców, reprezentowanych przez Radę Sołecką. Zdefiniowana poniżej misja wyraża charakter miejscowości, jej niepowtarzalnego „ducha”, jej kapitał przyrodniczy i środowiskowy. Dlatego też skutecznie wypełnienie misji zależy od zasad, jakimi kierują się mieszkańcy Żurawicy i konsekwencji w osiągnięciu wizji przyszłego stanu.

Dobrze sformułowana misja musi posiadać cechy, które będą uwzględniały konkretne kierunki rozwoju, marzenia i wyzwania całej społeczności lokalnej Żurawicy oraz w jasny sposób podkreślać: jaki jest wspólny cel mieszkańców i co zamierzają robić, by cel osiągnąć. Kierując się tymi wskazówkami, wypracowano następującą misję miejscowości Żurawica:

Miejscowość Żurawica to kapitał walorów przyrodniczych, historycznych oraz aktywności społecznej jej mieszkańców.

Bogactwo to mieszkańcy chcą pomnożyć poprzez:

- ***Wykorzystanie zasobów wewnętrznych i środków zewnętrznych (głównie Unii Europejskiej) dla dynamicznego rozwoju sołectwa,***
- ***Pobudzenie aktywności społecznej mieszkańców Żurawicy i włączenie ich do wspólnych działań na rzecz rozwoju sołectwa,***

- *Dążenie do dalszej specjalizacji i promocji lokalnej produkcji rolnej oraz wspieranie lokalnej działalności gospodarczej,*
- *Dążenie do poprawy stanu infrastruktury społecznej i poprawy jakości życia mieszkańców*

Powyższa misja pozwoli na kontrolę podejmowanych działań przez całą wspólnotę. Jej szeroki charakter pozwala na ambitne podejmowanie wyzwań sformułowanych w wizji. Podkreśla iż sprawą pierwszorzędą nie jest jedynie poprawa dochodów mieszkańców, lecz również promocja unikatowych walorów sołectwa i pobudzenie aktywności społecznej jego mieszkańców.

X. ZARZĄDZANIE

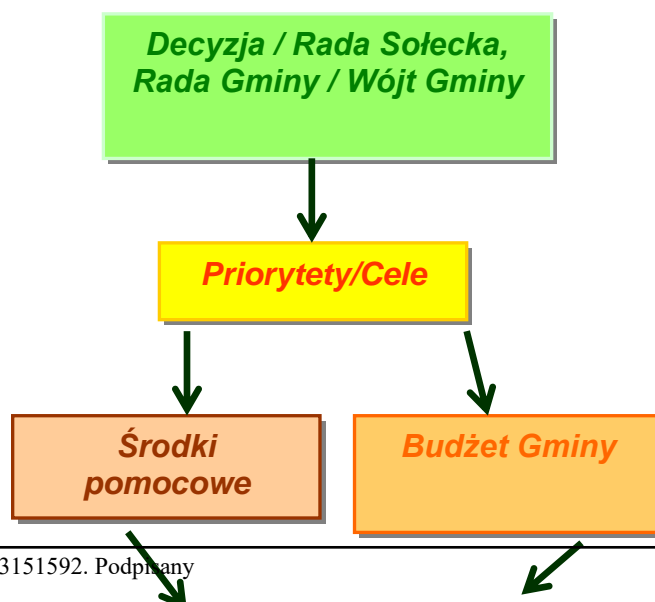
Wdrażanie

Stworzenie systemu zarządzania realizacją Planu ma decydujący wpływ na utrzymanie wysokiej dynamiki w całym procesie wdrażania. Stopniowe wygasanie entuzjazmu towarzyszącego procesowi tworzenia Planu wśród samorządu i mieszkańców bez odpowiedniego systemu mogłoby „odprowadzić Plan na półkę” z innymi, nieprzydatnymi dokumentami w dość krótkim czasie. System, o którym mowa to przede wszystkim:

- doskonalenie istniejących i tworzenie nowych instrumentów realizacji,
- monitorowanie realizacji celów i projektów,
- zmiany i aktualizacja Planu.

Schemat systemu wdrażania:

Wdrażanie Planu Rozwoju Miejscowości Żurawica

Instrumenty realizacji

Instrumenty prawno-administracyjne:

Najważniejszym narzędziem realizacji Planu jest budżet gminy. Stopniowe tworzenie budżetu zadaniowego powinno usprawnić zarządzanie środkami publicznymi oraz stworzyć czytelny obraz operacji finansowych przeprowadzanych przez Radę Gminy. Dynamika wdrażania Planu ma swoje odzwierciedlenie w kolejnych budżetach. Zadania wynikające z Planu realizowane ze środków budżetowych można stosunkowo łatwo zidentyfikować.

Zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego na obszarze gminy docelowo przewiduje się rozwój takich funkcji jak: mieszkaniowo-usługowej, rolniczej, turystycznej.

Instrumenty ekonomiczne i rynkowe:

Uczestnictwo gminy/miejscowości w związkach celowych

Tworzenie dobrego klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości, wyzwalanie lokalnych inicjatyw gospodarczych jest instrumentem, który usatysfakcjonuje mieszkańców pod względem rynkowym jak i ekonomicznym oraz przysporzy budżetowi kolejnych podatników.

Instrumenty finansowe:

Stosowanie tak zwanego „montażu finansowego” przy dużych inwestycjach, to znaczy kumulacji środków pochodzących z różnych źródeł na realizację kolejnych zadań wynikających z planu. Stopniowe przechodzenie od konstruowania budżetu według dotychczasowych reguł do tworzenia budżetu zadaniowego.

Instrumenty marketingowe:

Stworzenie odpowiedniego systemu marketingu miejscowości i gminy jako całości, (osiągnięcia samorządu, lokalnych przedsiębiorców, organizacji społecznych, mieszkańców

i zasobów), ułatwi prowadzenie promocji wewnętrznej - skierowanej do mieszkańców gminy oraz promocji zewnętrznej. Stworzony system marketingowy przede wszystkim odpowie na pytania:

- kto?
- jakimi kanałami?
- z czym?
- do kogo?
- i za jakie pieniądze trafia z promocją?

Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej

System monitorowania planu odnowy miejscowości

Monitoring dostarcza informacji o postępie realizacji i efektywności wdrażania zadań wynikających z Planu – począwszy od pojedynczego projektu, poprzez cel i priorytet, a skończywszy na osiągniętych efektach. W zależności od charakteru dostarczanych danych, monitoring dzielimy na rzeczowy i finansowy.

Monitoring rzeczowy

Monitoring rzeczowy dostarcza danych obrazujących postęp we wdrażaniu Planu oraz umożliwiających ocenę jego wykonania w odniesieniu do celów w Planie.

Dane skwantyfikowane, obrazujące postęp we wdrażaniu oraz rezultaty tych działań zostały podzielone na trzy kategorie:

Wskaźniki produktu

Odnoszą się one do rzeczowych efektów działalności. Liczone są w jednostkach materialnych, np. długość nowo budowanych dróg; liczba budynków poddanych renowacji; ilość firm, które otrzymały pomoc, itp.

Wskaźniki rezultatu

Odpowiadają one bezpośrednim i natychmiastowym efektem wynikającym z wdrożenia Planu. Takie mierniki mogą przybierać formę wskaźników materialnych (skrócenie czasu podróży, liczba mieszkańców objętych selektywną zbiórką odpadów, liczba wypadków drogowych, itp.) lub

finansowych (zwiększenie sprzedaży eksportowej firm objętych danym działaniem, zmniejszenie nakładów na bieżące remonty obiektów zabytkowych itp.)

Wskaźniki oddziaływania

Obrazują one konsekwencje Planu wykraczające poza natychmiastowe efekty dla bezpośrednich beneficjentów. Oddziaływanie może odnosić się do efektów związanych bezpośrednio z podjętym działaniem, chociaż pojawiających się po pewnym czasie (oddziaływanie bezpośrednie), jak i do efektów długookresowych, oddziałujących na szerszą populację i pośrednio tylko wynikających ze zrealizowanego działania (oddziaływanie pośrednie).

Tabela nr 15. Monitoring Planu Odnowy Miejscowości

Zadanie	Odpowiedzialni	Termin realizacji
Przedkładanie raportów z przebiegu realizacji projektów i zadań zamieszczonych w harmonogramie zadań.	Gmina	Rocznie
Ocena realizacji	Gmina	Raz na dwa lata
Organizacja debat strategicznych z udziałem osób tworzących wcześniej Plan dla oceny jego aktualności.	Gmina	Zebranie wiejskie każdego roku z udziałem władz Gminy

Źródło: Opracowanie własne

Monitoring finansowy

Monitoring finansowy dostarcza danych dotyczących finansowych aspektów realizacji Planu, będących podstawą do oceny sprawności wydatkowania przeznaczonych na niego środków. Wójt Gminy prowadzi ciągły monitoring finansowy podjętych zadań, sporządza raporty, które prezentuje Radzie Gminy podczas kolejnych planowych Sesji Rady (wydatki poniesione w okresie objętym raportem, wydatki poniesione od początku realizacji zadania, stopień realizacji zadania w %).

Uspółczenie procesu planowania i realizacji

Społeczność lokalna Żurawicy uczestniczyła w pracach nad niniejszym planem. Jak wynika z doświadczeń innych jednostek samorządu zazwyczaj uczestnicy prac nad planami rozwoju stają się w swoich środowiskach rzecznikami proponowanych w tych planach rozwiązań.

O Planie Odnowy Miejscowości Żurawica 2016-2022 o rozpoczynanych zadaniach, ich przebiegu i zakończeniu wszyscy mieszkańcy będą szczegółowo informowani. Informacje będą upowszechniane zwyczajowo na tablicy ogłoszeń i stronie internetowej Urzędu Gminy oraz bezpośrednio przez władze gminy na różnego typu zebraniach.